

Van bureau naar keukentafel

De invloed van flexwerk op woonlocatiekeuze

Master Thesis

Irfaan Mohabbat | 702524

22 juni 2025

Eerste supervisor: Maaïke Hornstra

Tweede supervisor: Wybren Nooitgedagt

Sociologie master Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

Erasmus Universiteit Rotterdam

Aantal woorden: 9.329

Abstract

Dit onderzoek analyseert de relatie tussen flexwerk en de woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland. Sinds de Covid-19-pandemie is flexwerk sterk toegenomen en structureel ingebed in het Nederlandse werkklimaat, wat mogelijk invloed heeft op hoe mensen hun woonomgeving kiezen. Flexwerk stelt mensen in staat om plaats- en tijdsafhankelijk te werken, wat mogelijk leidt tot andere woonvoorkeuren en potentieel traditionele afwegingen bij woonlocatiekeuze, zoals nabijheid tot werk, te veranderen. Het doel van dit onderzoek is om te analyseren in hoeverre flexwerk samenhangt met het kiezen voor suburbane woonlocaties en grotere woon-werkreisafstanden, en in hoeverre flexwerk de relatie beïnvloedt tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en woonlocatiekeuze. De centrale onderzoeksvraag luidt: *Wat is het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland, en versterkt dit de relatie tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en woonlocatiekeuze?*

Het onderzoek is uitgevoerd met regressieanalyses op basis van cross-sectionele data uit de *LISS Core Study (Wave 16, 2023)*. Woonlocatiekeuze is gemeten aan de hand van suburbaan versus urbaan wonen en woon-werkreisafstand in minuten.

De resultaten tonen aan dat flexwerkers gemiddeld verder van hun werk wonen, maar minder vaak in suburbane gebieden wonen. Sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken hangen samen met woonlocatiekeuze, maar flexwerk blijkt echter slechts in beperkte mate deze relaties te versterken. Flexwerk beïnvloedt de woonlocatiekeuze, maar dit leidt niet tot grootschalige suburbanisatie. Sterker nog, flexwerkers wonen vaker urbaan. Dit suggereert dat zij stedelijke locaties mogelijk verkiezen vanwege andere woonvoorkeuren, zoals nabijheid van voorzieningen en sociale netwerken, ook als dit betekent dat de woon-werkreisafstand toeneemt.

Keywords: achtergrondkenmerken; flexwerk; suburbaan; urbaan; woon-werkreisafstand.

Inhoud

Inleiding	3
Theoretisch kader	5
Flexibel werken.....	5
Woonlocatiekeuze	5
Flexwerk en woonlocatiekeuze	7
Sociaaleconomische kenmerken	8
Sociaaldemografische kenmerken.....	8
Omgekeerde causaliteit.....	10
De huidige situatie	10
Data en methoden.....	11
Data en sample.....	11
Operationalisering.....	12
Analytische strategie.....	18
Resultaten	19
Hypothese 1	19
Hypothese 2	19
Hypothese 3	20
Hypothese 4	21
Hypothese 5	22
Controlevariabelen.....	23
Robustness checks.....	25
Conclusie.....	27
Discussie.....	29
Beperkingen	29
Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek.....	30
Bibliografie.....	32
Appendix	36

Inleiding

De arbeidsmarkt is in de afgelopen decennia veranderd. Technologische ontwikkelingen, digitalisering en de toename van kennisintensieve beroepen hebben bijgedragen aan de opkomst van flexwerk. Flexwerk geeft werknemers meer autonomie over hun tijd, plaats en manier van werken (Graton, 2022; SER, 2022). De Covid-19-pandemie versnelde deze trend aanzienlijk, waardoor thuiswerken voor veel Nederlandse werknemers een structurele optie is geworden. Nederland positioneert zichzelf tevens als koploper in flexwerken binnen Europa (van Dalen & Henkens, 2025).

Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het aantal flexwerkers flink gestegen, met 46% van de werkenden in 2020. Dit was een toename van 5% van het jaar ervoor. In 2024 is dit percentage nagenoeg gelijk gebleven, waarin ruim 25% van de werkenden meerdere dagen flexibel werken (van Dalen & Henkens, 2025). Deze verschuiving in werkpatronen kan resulteren in veranderende woonpatronen, waarbij met name een toenemende vraag naar suburbane gebieden en een afnemende druk op stedelijke (werk)centra wordt verwacht (Muhammad et al., 2007; Kim et al., 2013). Dit vanwege de verminderde rol van woon-werkreisafstand en de herwaardering van de woning en woonomgeving (Buitelaar, et al., 2021). Waar voorheen de nabijheid tot werk een cruciale factor was bij de keuze voor een woonlocatie, lijkt deze afhankelijkheid te verschuiven (Kim et al., 2013).

Traditionele verklaringen voor woonlocatiekeuze, zoals economische benaderingen, waarin kosten en baten van afstand versus ruimte tegen elkaar worden afgewogen, en sociologische benaderingen, waarin sociaaldemografische kenmerken en de (her)waardering van ruimte een rol spelen, worden daarnaast mogelijk beïnvloed door flexwerken (Kim et al., 2013; J.T. Jansen, 2020). Voor bepaalde huishoudens groeit door de mogelijkheid tot flexwerken naar verwachting de wens én mogelijkheid om zich verder te vestigen van de stad (Buitelaar, et al., 2021). Deze ontwikkelingen roepen de vraag op hoe structureel flexwerken de keuze voor woonlocatie beïnvloedt, en of bestaande verklaringsmodellen, zoals woon-werkreisafstand, hiervoor nog toereikend zijn. De daadwerkelijke relatie tussen flexwerk en woonlocatie, evenals de manier waarop flexwerk de traditionele verbanden tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken enerzijds en woonlocatie anderzijds beïnvloedt, is nog onduidelijk en tot nu toe nauwelijks onderzocht binnen de context van het huidige, wijdverspreide gebruik van flexwerk.

Dit onderzoek betreft daarom een kwantitatieve studie naar het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze, alsook de variatie naar verschillende achtergrondkenmerken. Woonlocatiekeuze wordt daarbij geconceptualiseerd als urbaan versus suburbaan wonen én als de woon-werkreisafstand. De hoofdvraag is: *Wat is het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland, en versterkt dit de relatie tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en woonlocatiekeuze?*

Er zijn recent steeds meer onderzoeken uitgevoerd naar woonlocatiekeuzes en verhuispatronen en de rol van flexwerk. Echter, het gros van deze onderzoeken is uitgevoerd vlak na het einde van de

Covid-19-pandemie. Het voorspellen van toekomstige ontwikkelingen werd daardoor complex (Buitelaar, et al., 2021). Vijf jaar na de uitbraak van de pandemie blijkt de maatschappij flexwerken geïnternaliseerd te hebben als normale praktijk en worden de gevolgen hiervan zichtbaarder (Graton, 2022). Door opnieuw onderzoek uit te voeren, kan er mogelijk een actueler beeld worden geschetst van woonlocatiekeuzes. Dit biedt meer inzicht in de mate waarin flexwerken een voordeel kan bieden op de woningmarkt. Daarnaast wordt in dit onderzoek expliciet gekeken naar mogelijke interacties tussen flexwerk en sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken. Eerder onderzoek heeft zich vooral gericht op het algemene verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze, zonder aandacht te besteden aan differentiatie naar achtergrondkenmerken (Jansen, 2020; Ayman et al., 2024). Waar inkomen, leeftijd en gezinssituatie al langer bekende voorspellers zijn van woonlocatie, is het echter nog onduidelijk of en hoe deze verbanden veranderen wanneer de koppeling tussen werk en werkplek losser wordt. Door deze interacties te analyseren, ontstaat meer inzicht in de rol van flexwerk in relatie tot klassieke modellen binnen de woonmobiliteitstheorie.

Dit onderzoek levert niet alleen academische inzichten op, maar ook maatschappelijk relevante kennis. Flexwerk kan de woonvrijheid vergroten, maar alleen voor degenen die toegang hebben tot deze werkvorm. Aangezien specifieke groepen meer toegang hebben tot flexwerken (van Dalen & Henkens, 2025), bestaat het risico dat de voordelen in woonmogelijkheden vooral bij deze groepen terechtkomen. In dat geval wordt flexwerken niet alleen een instrument voor ruimtelijke flexibiliteit, maar ook een factor die bestaande ongelijkheden op de woningmarkt kan versterken. De resultaten van dit onderzoek kunnen daarnaast worden gebruikt om beleid te ontwikkelen dat inspeelt op de gevolgen van flexwerken (van Dalen & Henkens, 2025). Zo kan het kennis opleveren voor stadsplanners over waar ruimtelijke kansen of knelpunten kunnen ontstaan, in woonvraag maar ook in druk op voorzieningen en openbaar vervoer. In een tijd waarin flexwerk steeds normaler wordt en toeneemt onder werkenden, is het belangrijk om te begrijpen hoe deze trend woonpatronen beïnvloedt en wat dit betekent voor de toekomst van stedelijke en regionale ontwikkeling in Nederland.

Theoretisch kader

Flexibel werken

De opkomst van flexwerk geeft werknemers meer autonomie en controle over hun werktijden en werklocaties (SER, 2022). Flexwerk omvat werkarrangementen die werknemers meer autonomie geven over hun tijd, plaats en manier van werken. De indicatoren voor flexwerk worden uiteengezet in plaats- en tijdsafhankelijkheid (Graton, 2022; Hamersma, et al., 2021; Buitelaar, et al., 2021). Bij plaatsafhankelijkheid varieert de werklocatie tussen het reguliere werken op kantoor tot het werken op elke gewenste locatie. Bij tijdsafhankelijkheid varieert de werktijd van synchroon werken, op vaste tijden met collega's, tot asynchroon werken, waarin men kan werken wanneer men wil. Hybride modellen zijn combinaties van plaats- en tijdsafhankelijk werk, waar werknemers bijvoorbeeld een mix van dagen thuis en op kantoor werken (Graton, 2022).

De aard en de industrie van het werk bepalen de mogelijkheid tot flexwerken (Hostettler et al., 2021). Bepaalde functies vereisen bijvoorbeeld een fysieke aanwezigheid, waardoor flexwerk lastiger is. Flexwerk komt daarom vaker voor in sectoren met veel computer- of digitale werkzaamheden, zoals de financiële en publieke sector. Echter, door technologische innovaties wordt flexwerk mogelijk voor meer groepen werkenden. Desondanks blijft dit voor sectoren als industrie, vervoer en logistiek complex (SER, 2022; Hamersma et al., 2021).

Daarnaast zijn digitale vaardigheden belangrijk bij flexibel werken (Hostettler et al., 2021). Deze vaardigheden verschillen naar sociaaleconomische en -demografische kenmerken, zoals opleidingsniveau (Hostettler et al., 2021). Werknemers met een theoretische opleiding hebben vaker banen die zich beter lenen voor flexwerk, in tegenstelling tot werknemers met een praktische opleiding (Bloom et al., 2023; Hostettler et al., 2021). Daarentegen laat recent onderzoek zien dat het gebruik van thuiswerken tegenwoordig weinig varieert naar leeftijd, en dat de verschillen naar geslacht beperkt zijn (van Dalen & Henkens, 2025).

Uit onderzoek van het PBL blijkt dat in het vierde kwartaal van 2020, 46% van de werkenden gedeeltelijk flexwerkten. Dit was een toename van 5 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Tijdens de pandemie werkte 17% volledig thuis, in tegenstelling tot 6% voor de crisis (Buitelaar, et al., 2021). Er was dus sprake van een sterke toename van flexwerken tijdens de Covid-19-pandemie. De Sociaal-Economische Raad (SER) verwacht dat flexwerken een structureler karakter zal krijgen en woonvoorkeuren verder zal beïnvloeden, wat leidt tot een heroverweging van de woonlocatiekeuze (SER, 2022).

Woonlocatiekeuze

Binnen de literatuur over residentiële mobiliteit, dat is de verplaatsing van individuen en huishoudens van de ene verblijfplaats naar de andere, staat de vraag centraal waarom individuen en huishoudens wonen waar ze wonen (Coulter & Thomas, 2020). De theorieën omtrent dit onderwerp vallen

nagenoeg uiteen in twee scholen: 1) de economische en 2) de sociologische benadering (Kim et al., 2013). Binnen de economische benadering wordt de nadruk gelegd op rationele keuzes en de afweging tussen kosten en baten. In de sociologische benadering ligt de focus meer op sociaaldemografische kenmerken en levenslopen. Dit onderzoek neemt beide perspectieven in acht om tot een overkoepelende visie te komen op woonlocatiekeuzes, waarbij specifiek wordt gekeken naar de keuze tussen suburbaan en urbaan wonen en de daarmee samenhangende afstand tussen wonen en werk, de woon-werkreisafstand. Landelijke en rurale woonlocaties blijven hierin buiten beschouwing, omdat de literatuur expliciet suburbane gebieden benoemt als woonlocatie, vanwege de combinatie van relatieve nabijheid tot de stad en aantrekkelijkere woonomgevingen.

Vanuit een economisch perspectief maken individuen, als rationele actoren, voortdurend een afweging tussen de bereikbaarheid van essentiële locaties, zoals werk, winkels en recreatieve voorzieningen en de hoeveelheid ruimte die ze zich kunnen veroorloven. Dit wordt in de literatuur ook wel de “*access-space tradeoff theory*” genoemd (Kim et al., 2013; Muhammad et al., 2007). In het economische perspectief is bereikbaarheid een van de belangrijkste factoren in het begrijpen van verhuisgedrag en de keuze voor een urbane versus suburbane woonomgeving, waarbij woon-werkreisafstand wordt gezien als een van de meest dominante doorslaggevers (Deng, et al., 2024). In een traditioneel stedelijk model, waarin de concentratie van werkgelegenheid en voorzieningen zich voornamelijk bevinden in het stadscentrum, moeten mensen doorgaans genoeg nemen met kleinere woonruimtes en hogere kosten per vierkante meter, in tegenstelling tot mensen die verder weg wonen. Zij genieten juist van meer ruimte tegen een lagere prijs, echter wel met een langere reistijd naar het kantoor (Kim et al., 2013; Muhammad et al., 2007; Nowicki, 2020; Airgood-Obrycki, Hanlon, & Rieger, 2020).

Vanuit een sociologisch perspectief maken individuen voortdurend een afweging tussen woning- en omgevingskenmerken. Een woning gelegen in een gewilde buurt, bijvoorbeeld nabij culturele of educatieve voorzieningen, is wellicht kleiner of duurder dan een woning met een vergelijkbare prijs in een minder gewilde buurt. Dit wordt in de literatuur ook wel de “*status-quality tradeoff theory*” genoemd (Kim et al., 2013; Phe & Wakely, 2000). Huishoudens moeten keuzes maken op basis van hun eigen voorkeuren en prioriteiten. Deze voorkeuren en prioriteiten veranderen naar sociaaldemografische kenmerken van het huishouden, zoals leeftijd en gezinssamenstelling (Kim, et al., 2013; Karsten, 2007; McAuley & Nutty, 1982). Veranderingen in het huishouden gaan daarom vaak gepaard met veranderende woonbehoeften (Rossi & Shlay, 1982). Kinderloze huishoudens vestigen zich bijvoorbeeld vaker in urbane omgevingen, in tegenstelling tot huishoudens met kinderen die vaker kiezen voor een suburbane omgeving vanwege ruimere woningen en groenvoorzieningen (Jansen, 2020). Verhuizen is daarmee een manier om de woonsituatie aan te passen aan de behoefte van het huishouden en levensfasen (Atkins, 2017; De Jong, 2022; Nagayasu, 2020).

Vanuit de economische *access-space tradeoff theory* en de sociologische *status-quality tradeoff theory* komen vier centrale aspecten naar voren waarop huishoudens hun woonlocatiekeuze

baseren: woonlocatiekeuze als 1) toegankelijkheid, 2) betaalbaarheid, 3) woningkenmerken en 4) omgevingskenmerken. Toegankelijkheid betreft de bereikbaarheid van essentiële locaties, in het bijzonder de werklocatie (Kim et al., 2013). Betaalbaarheid betreffen de kosten van de woonlocatie en de woning. Woning- en omgevingskenmerken gaan over de fysieke attributen van de woning- en de woonomgeving (Ayman et al., 2024).

Welke afweging huishoudens maken tussen deze vier aspecten, hangt af van verschillende kenmerken van het huishouden (Kim et al., 2013). Enerzijds legt het economische perspectief de nadruk op rationele keuzemodellen en het belang van de sociaaleconomische kenmerken van een huishouden, zoals het inkomen (Jansen, 2020; Muhammad et al., 2007). Anderzijds legt het sociologische perspectief de nadruk op de rol van levensfasen en de verschillende behoeften afhankelijk van de sociaaldemografische kenmerken van het huishouden, zoals het hebben van kinderen en een partner en leeftijd (Rossi & Shlay, 1982; Nagayasu, 2020; Phe & Wakely, 2000).

Met de toenemende mogelijkheden tot flexwerken, komt de rol van toegankelijkheid, en daarmee ook van woon-werkreisafstand, steeds meer op de achtergrond in woonlocatiekeuzes, wat de keuze voor suburbaan wonen in de buitengebieden van de stedelijke (werk)centra aantrekkelijker kan maken. Dit beïnvloedt mogelijk ook de sterkte van het verband tussen de sociaaleconomische en sociaaldemografische huishoudkenmerken en de woonlocatiekeuze (Buitelaar, et al., 2021).

Flexwerk en woonlocatiekeuze

Toegankelijkheid, met name naar de werklocatie, is een fundamenteel aspect in het verklaren van woonlocatiekeuze. Onderzoek toont aan dat mensen met lange reistijden vaker overwegen te verhuizen voor hun werk (Van Ham & Hooimeijer, 2008; Kim, 2020). De opkomst van flexwerken verandert de traditionele relatie tussen werk en wonen: door flexwerken hoeven mensen minder vaak naar een fysieke werkplek te reizen, waardoor het voor hen aannemelijker wordt om verder van de werklocatie te wonen (Luca et al., 2024; Shen, 2000). Suburbaan wonen biedt daarbij vaak meer ruimte tegenover lagere woonlasten, en gaat bovendien gepaard met een groenere en rustigere leefomgeving dan wonen in urbane gebieden (Jansen, 2020). Als de toegankelijkheid van werk minder zwaar weegt, is de veronderstelling dat deze voordelen zwaarder wegen in de woonlocatiekeuzes die mensen maken. Met andere woorden, de beslissing tussen suburbaan en urbaan wonen wordt door flexwerk minder beïnvloed door woon-werkreisafstand, en daardoor is de kans groter dat flexwerkers kiezen om in meer suburbane, buitenstedelijke gebieden te wonen (Muhammad et al., 2007; Jansen, 2020). Niet-flexwerkers zullen daarentegen, uitgaande van de aanname dat werkgelegenheid grotendeels geconcentreerd is in stedelijke centra, eerder in urbane gebieden dicht bij hun werk blijven wonen, met een kortere woon-werkreisafstand (Muhammad et al., 2007). Hieruit ontstaat ook het hoofdverband en bijbehorende hypothesen van dit onderzoek, namelijk:

- *H1a: Flexwerkers wonen vaker op grotere afstand van hun werk dan niet-flexwerkers.*

- *H1b: Flexwerkers wonen vaker in suburbaan gebied dan niet-flexwerkers.*

Dit verband is echter niet voor iedereen hetzelfde. Door de verminderde rol van toegankelijkheid kan ook de sterkte van het verband tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en keuze van woonlocatie worden beïnvloed, waarbij flexwerken een modererende rol speelt.

Sociaaleconomische kenmerken

Ondanks de mogelijkheden die flexwerken biedt om verder van werk te wonen, blijft inkomen een prominente factor die bepaalt of mensen daadwerkelijk verder weg gaan wonen, ongeacht het hebben van flexibele werkregelingen (Blumenberg & King, 2021). In de empirie blijkt dat lage inkomens huishoudens dichter bij hun werklocatie vestigen om reiskosten te minimaliseren, terwijl hoge inkomens huishoudens zich vestigen in suburbane omgevingen (Kim et al., 2013).

De bereidheid om te verhuizen naar suburbane omgevingen is groter onder huishoudens met hogere inkomens, omdat zij zich meer keuzevrijheid kunnen veroorloven en minder beperkt worden door woningkosten (A.V. Clark & Withers, 1999; Van Ham & Hooimeijer, 2008; Blumenberg & King, 2021). Naast dat flexwerkers minder onderhevig zijn aan de toegankelijkheid van de werklocatie, genieten zij over het algemeen van theoretische opleidingen en hebben zij banen in goed betalende sectoren, zoals de financiële en publieke sector, waardoor de kans aannemelijk blijft om te verhuizen naar suburbane locaties, omdat zij dit weten te bekostigen (Hamersma et al., 2021). Doordat toegankelijkheid in mindere mate een rol speelt in hun woonkeuze, zal het verband tussen inkomen en woonlocatiekeuze naar verwachting sterker zijn onder flexwerkers (Buitelaar, et al., 2021). Hieruit ontstaat het volgende verband en hypothesen:

- *H2a: Hoe hoger het inkomen, des te groter is de woon-werkreisafstand en des te hoger is de kans dat men op een suburbane woonlocatie woont;*
- *H2b: Het effect van inkomen op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

Sociaaldemografische kenmerken

Door de verminderde noodzaak om dagelijks naar een fysieke werklocatie te reizen door flexwerk, krijgen werknemers meer vrijheid bij het kiezen van hun woonomgeving (Buitelaar, et al., 2021). Dit heeft geleid tot een herwaardering van de woning en de woonomgeving, waarbij ruimtelijke kwaliteit en de beschikbaarheid van ruimte in en om het huis belangrijker zijn geworden (SER, 2022; Buitelaar, et al., 2021). Deze verschuiving in woonvoorkeuren hangt ook samen met sociaaldemografische kenmerken, zoals het hebben van een partner en kinderen, die de voorkeur voor suburbaan wonen kunnen versterken (Kanne et al., 2021; Darouei & Pluut, 2020; Gajendran & Harrison, 2007) (Onaka & Clark, 1983).

De aanwezigheid van een partner is een belangrijke factor in de woonlocatiekeuze (Rossi &

Shlay, 1982; Nagayasu, 2020). Mensen met een partner zouden meer waarde hechten aan grotere woonruimte en een rustige, groene leefomgeving dan mensen zonder partner, waardoor de kans naar verwachting groter is dat zij in suburbane gebieden wonen en gemiddeld verder van hun werk willen wonen (Buitelaar, et al., 2021). Gezamenlijke inkomens vergroten bovendien de financiële mogelijkheden om in ruimere woningen te wonen, die vaker buiten stedelijke centra te vinden zijn (Buitelaar, et al., 2021). Aangezien flexwerk de afhankelijkheid van de werklocatie vermindert kan dit effect nog sterker zijn onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers. Hier ontstaat het volgende verband en hypothesen:

- *H3a: Mensen met een partner wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker subuurbaan dan mensen zonder partner;*
- *H3b: Het effect van het hebben van een partner op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

Tot slot kiezen veel huishoudens met kinderen ervoor om vaker in suburbane gebieden te wonen dan huishoudens zonder kinderen (Rossi & Shlay, 1982). De wens naar meer ruimte en een veilige leefomgeving voor kinderen, maakt suburbane gebieden aantrekkelijker voor deze groep (Buitelaar, et al., 2021). Flexwerken maakt het mogelijk werk en zorgtaken beter te combineren én vergroot de afstand die men bereid is af te leggen naar werk. Hierdoor kunnen ouders hun woonwensen, zoals meer ruimte voor kinderen, makkelijker realiseren (Darouei & Pluut, 2020; Gajendran & Harrison, 2007), waardoor het effect van het hebben van kinderen op de woonlocatie waarschijnlijk sterker is onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.

Hieruit ontstaat het volgende verband en hypothesen:

- *H4a: Mensen met kinderen wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker subuurbaan dan huishoudens zonder kinderen;*
- *H4b: Het effect van het hebben van kinderen op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

Tot slot speelt leeftijd ook een rol bij de woonlocatiekeuze (Rossi & Shlay, 1982), Oudere volwassenen zijn minder geneigd om te verhuizen, hechten meer waarde aan een rustige leefomgeving en hebben minder behoefte aan stedelijke voorzieningen dan jongere volwassenen, waardoor ze gemiddeld verder van hun werk zouden wonen en daarnaast de kans groter is dat zij in suburbane gebieden wonen (Buitelaar, et al., 2021). Flexwerk kan dit effect mogelijk versterken: door de verminderde van gebondenheid aan een vaste werklocatie, voelen mensen zich naarmate ze ouder worden geneigd om te kiezen voor een woonlocatie die past bij persoonlijke voorkeuren, ongeacht waar het werk zich bevindt. Hierdoor ontstaat de vrijheid om verder van werk en mogelijk ook verder van stedelijke (werk)centra te wonen. Hieruit ontstaat het volgende verband en hypothesen:

- *H5a: Oudere volwassenen wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker in een suburbaan gebied dan jongere volwassenen;*
- *H5b: Het effect van leeftijd op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

Omgekeerde causaliteit

Hoewel diverse studies aantonen dat mensen woon-werkreisafstand meenemen in hun woonkeuzes, is de link met flexwerk minder vaak gelegd en daarom bestaat er ook beperkt direct bewijs dat flexibel werken daadwerkelijk leidt tot een significante, grootschalige verspreiding naar suburbane gebieden (Kim et al., 2013). Er is mogelijk zelfs sprake van omgekeerde causaliteit. Het is ook zeker aannemelijk dat mensen al ergens wonen, en afhankelijk van deze woonlocatie een baan zoeken waarbij flexwerk mogelijk is. Voor woon-werkafstand en de kans om suburbaan te wonen, zou dit betekenen dat mensen die al verder van hun werk en in buitenwijken of net buiten stedelijke gebieden wonen, wellicht eerder geneigd zijn om te kiezen voor een baan die de mogelijkheid biedt tot flexwerk, omdat dit beter aansluit bij hun bestaande woonsituatie, levensstijl en voorkeuren. Dit is een limitatie waar rekening mee gehouden dient te worden in dit onderzoek.

De huidige situatie

Volgens het PBL heeft flexwerk nog geen massale verhuisc golf veroorzaakt, echter blijken er wel signalen dat huishoudens vaker overwegen om verder van de stad te wonen (Buitelaar, et al., 2021). De SER benadrukt dat flexibel werken kansen biedt voor regio's buiten de Randstad (SER, 2022). Tegelijkertijd blijkt dat hoge woningprijzen een beperkende factor kan zijn voor deze verhuisbewegingen (Van Ham & Hooimeijer, 2008; Buitelaar, et al., 2021). De onderzoeken van het PBL en de SER zijn inmiddels gedateerd. De Covid-19-pandemie is gepasseerd en het flexwerken is geïntegreerd in verschillende sectoren. Door de toename van flexwerk in de afgelopen jaren kan de samenhang tussen flexwerk en verhuispatronen nu beter gemeten worden. Dit verband kan belangrijke gevolgen hebben voor het woningbouwbeleid en regionale ontwikkelstrategieën.

Om dit te meten onderzoekt deze verklarende studie het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland, en de mate waarin flexwerk de relatie tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en woonlocaties versterkt. Dit verband ziet er als volgt uit: sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken (onafhankelijke variabele x) heeft een verband met woonlocatiekeuze (afhankelijke variabele y). De sterkte van dit verband wordt gemodereerd door flexwerk (modererend mechanisme z) (Figuur 1).

Figuur 1 Conceptueel model

Data en methoden

Data en sample

De hoofdanalyse in dit onderzoek is uitgevoerd met cross-sectionele data afkomstig uit de *LISS Core Study*, Wave 16. Binnen deze 16^e wave van de LISS is geselecteerd op de *Background Variables* en *Work and Schooling* modules. De data van wave 16 is verzameld in 2023, waarbij de Background Variables maandelijks worden bijgewerkt en de Work and Schooling module jaarlijks wordt afgenomen, in de maanden april en mei. De gebruikte Background Variables uit dit onderzoek komen uit de maand april van het corresponderende jaar. Voor een additionele longitudinale analyse is er daarnaast gebruik gemaakt van Waves 14, 15, 16 en 17. De waves corresponderen met de jaren 2021 tot en met 2024. Ook hiervoor geldt dat de Background Variables afkomstig zijn uit de maand april van de desbetreffende jaren. Voor de hoofdanalyse is gekozen voor Wave 16, omdat Wave 17 nog onvolledig is. Door de gefaseerde dataverzameling ontbreken bij sommige respondenten werkgerelateerde variabelen. Deze data zijn daarom wel meegenomen in de later uitgevoerde longitudinale analyse, maar niet in de cross-sectionele analyse.

Het LISS (*Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences*) panel wordt beheerd door Centerdata en bestaat uit respondenten in Nederland en maakt in samenwerking met het CBS gebruik van de Nederlandse registerdata om betrouwbare informatie over onder andere inkomen automatisch te koppelen aan de surveys. De dataset bevat daardoor gedetailleerde sociaaleconomische en -demografische gegevens over verschillende modules, waaronder die van dit onderzoek.

Voor dit onderzoek geldt een randvoorwaarde voor individuen vanaf achttien jaar, met een betaalde baan en die niet meer in hun ouderlijk huis wonen. De leeftijdsrestrictie van minimaal 18 wordt opgelegd vanwege de minimale leeftijd van achttien jaar in Nederland voor het verkrijgen van een eigen woning. Daarnaast is het hebben van een betaalde baan een belangrijke randvoorwaarde voor het meten van flexwerk én moeten de respondenten geen *missing values* bevatten op de afhankelijke en onafhankelijke variabelen.

De volledige sample van de dataset van de *Liss Core Study*, Wave 16 betreft $N = 10.540$. Van de volledige sample van $N = 10.540$ respondenten in Wave 16 van de LISS is ten eerste iedereen jonger dan 18 jaar uitgesloten (1.744 observaties uitgesloten). Vervolgens is iedereen zonder betaalde baan uitgesloten (6.323 observaties uitgesloten). Daaropvolgend is iedereen uitgesloten met *missing values* op de afhankelijke variabele, *STED* en *Afstand* (69 observaties uitgesloten). Na het toepassen van de restricties betreft de geselecteerde sample $N = 2.404$ respondenten. Binnen deze sample is de gemiddelde leeftijd 47 jaar (*S.D.* van 12.4) en is 50.1% van het vrouwelijke geslacht. Dit betreft de sample voor de cross-sectionele analyse. Voor de aanvullende longitudinale analyse worden dezelfde sample restricties toegepast en geldt eveneens dat respondenten geen *missing values* op de relevante variabelen mogen hebben na het samenvoegen van de desbetreffende datasets. Dit levert een volledige

sample van $N = 18.123$ over Wave 14-17 die wordt gereduceerd tot $N = 1.257$ nadat iedereen jonger dan 18 in Wave 14, iedereen zonder betaalde baan en iedereen zonder bruikbare informatie op de alle waves is uitgesloten.

Operationalisering

Voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van de volgende variabelen, onderverdeeld in de afhankelijke variabelen, onafhankelijke variabelen, interactie variabelen en controle variabelen:

Afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabele woonlocatiekeuze wordt gemeten aan de hand van meerdere indicatoren: één indicator over wonen in een suburbaan (versus urbaan) gebied en één over de woon-werkreisafstand. De twee indicatoren worden in traditionele redematies omtrent woonkeuzes regelmatig in één adem genoemd. Echter, hoewel de eerste indicator het stedelijk karakter aangeeft, is deze op zichzelf niet voldoende om uitspraken te doen over de afstand tussen wonen en werken, en omgekeerd geldt hetzelfde. Door beide indicatoren te gebruiken, kan dit onderzoek hier meer recht aan doen en een completer beeld bieden van het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze.

De stedelijkheid van de woonplaats is in de LISS gebaseerd op gegevens uit de populatieregisters, die standaard gekoppeld worden aan de survey. De LISS hanteert hiervoor de definitie en criteria van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), waarbij de stedelijkheid van een gebied is gebaseerd op de gemiddelde omgevingsadressendichtheid (o.a.d.). Dit zijn het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025). Deze originele stedelijkheidsmaat bestaat uit categorieën lopend van *niet-stedelijk* (1) tot *zeer stedelijk* (5). *Niet-stedelijk* (1) heeft een gemiddelde o.a.d. van minder dan 500 adressen per km², *licht stedelijk* (2) heeft een gemiddelde o.a.d. van 500 tot 1000 adressen per km², *gematigd stedelijk* (3) heeft een gemiddelde o.a.d. van 1000 tot 1500 adressen per km², *stedelijk* (4) heeft een gemiddelde o.a.d. van 1500 tot 2500 adressen per km² en *zeer stedelijk* (5) heeft een gemiddelde o.a.d. van 2500 of meer adressen per km².

Voor de eerste indicator van de woonlocatie is deze originele stedelijkheidsmaat gehercodeerd naar een binaire indeling waarbij *licht* en *gematigd stedelijk* (1) is afgezet tegenover *stedelijk* en *zeer stedelijk* (0). Deze keuze is bewust gemaakt om specifiek de voorkeur voor suburbane woonomgevingen te kunnen onderscheiden. De algemene verwachting op basis van de literatuur is immers dat flexwerk zal leiden tot een verhuisbeweging richting de gebieden net buiten de stedelijke centra. Er is in dit onderzoek uitsluitend ervoor gekozen om stedelijke en suburbane gebieden te analyseren, waarbij rurale woonlocaties zijn uitgesloten. Deze afbakening is gemaakt omdat de woonwerkdynamiek in landelijke gebieden sterk kan afwijken en minder relevant is voor de centrale onderzoeksvraag en niet in lijn is met de literatuur. De stedelijkheidsmaat van het CBS biedt weliswaar een indeling op basis van omgevingsadressendichtheid, maar om met meer zekerheid te

kunnen stellen dat de hercodering aansluit bij bestaande definities van suburbane gebieden in Nederland, is gebruikgemaakt van referentiegemeenten die in eerder onderzoek als sub urbaan zijn geïdentificeerd (Bontje, 2004).

De geselecteerde referentiegemeenten zijn Baarn (suburb van Utrecht), De Bilt (suburb van Utrecht), Zeist (suburb van Utrecht), Barendrecht (suburb van Rotterdam), Leusden (suburb van Amersfoort) en Ouder-Amstel (suburb van Amsterdam). Voor deze gemeenten is op basis van Statline-gegevens van het CBS de gemiddelde o.a.d. berekend. Deze bedraagt 1480 adressen per km², wat volgens de CBS-indeling overeenkomt met een maximaal *gematigd stedelijk* gebied. Op basis hiervan is in deze studie een suburbane woonomgeving gedefinieerd als een woonlocatie tussen *licht stedelijk* en *gematigd stedelijk*, 500 tot 1500 adressen per km².

De tweede indicator van woonlocatiekeuze is de woon-werkreisafstand in minuten. Dit is een continue ratio variabele en is niet gehercodeerd.

Onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen sociaaleconomische kenmerken en sociaaldemografische kenmerken worden gemeten aan de hand van meerdere indicatoren. Eén indicator voor sociaaleconomische kenmerken en drie indicatoren voor sociaaldemografische kenmerken. Voor sociaaleconomische kenmerken geldt de indicator inkomen. Deze indicator bestaat uit categorieën lopend van *geen inkomen* (0) tot *meer dan 7500 euro* (12), daarnaast bevat de indicator de antwoord categorieën (13) *ik weet het niet* en (14) *wil ik liever niet zeggen*. De indicator is gehercodeerd naar categorieën lopend van *geen inkomen* (0) tot *meer dan 4000 euro* (9). Er is ervoor gekozen om de vier hoogste inkomenscategorieën samen te voegen tot één gecombineerde categorie. Deze keuze is gemaakt om scheeftrekkingen in de regressieanalyse te voorkomen die kunnen ontstaan door kleine aantallen respondenten in de hoogste inkomensgroepen.

Voor sociaaldemografische kenmerken is de eerste indicator partnerschap niet gehercodeerd en geeft het onderscheid aan tussen *geen partner* (0) en *wel een partner* (1).

De tweede indicator kinderen is vervolgens gehercodeerd van *geen kinderen* (0) tot *9 of meer kinderen* (9) naar een dichotome variabele om aan te geven of de respondent *geen kinderen* (0) of *wel kinderen* (1) heeft. Deze keuze is gemaakt om de analyse te vereenvoudigen en om de interpretatie van de resultaten te versterken.

Tot slot geldt voor de derde indicator leeftijd een gehercodeerde variabele van leeftijdscategorieën van *18 tot 24* (1) tot *65 en ouder* (6). Deze keuze is gemaakt om uitschieters in leeftijden te mitigeren, waardoor scheeftrekkingen beperkt worden.

Interactievariabelen

De centrale onafhankelijke en tevens interactievariabele flexwerk wordt gemeten aan de hand van één indicator. De originele maat in LISS betreft een maat van flexwerk lopend van *nee* (0) tot *ja, meer dan*

een dag per week (4). De indicator is gehercodeerd als *geen flexwerk* (0) tot *tenminste een dag per week flexwerk* (1). Omdat de originele maat geen duidelijk inzicht geeft in het daadwerkelijke aantal dagen, is wederom de keuze gemaakt om de analyse te vereenvoudigen en de interpretatie zodoende te versterken, met een duidelijke scheiding tussen flexwerkers en niet-flexwerkers.

Controle variabelen

De controle variabelen bestaan uit geslacht, opleidingsniveau en werksector, welke elk door één indicator wordt gemeten. Voor de eerste controlevariabele geslacht geldt een gehercodeerde dichotome variabele met *man* (0) en *vrouw* (1). Hierin is *anders* (2) opgegeven als *missing*, vanwege de kleine aantallen respondenten in deze categorie en om scheeftrekkingen te voorkomen.

De tweede controlevariabele opleidingsniveau is de hoogst behaalde educatie mét diploma en bestaat uit categorieën lopend van *basisschool* (1) tot *wo* (6), daarnaast bevat deze ook *anders* (7), *opleiding (nog) niet afgemaakt* (8) en *(nog) niet begonnen aan een opleiding* (9). De indicator is gehercodeerd naar de richtlijnen van het CBS voor opleidingsniveaus: laag, middelbaar en hoog (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025). *Opleiding (nog) niet afgemaakt*, *(nog) niet begonnen aan een opleiding*, *basisschool* en *vmbo* zijn gecodeerd als *laag* (0). *Havo/vwo* en *mbo* zijn gecodeerd als *middelbaar* (1) en *hbo* en *wo* zijn gecodeerd als *hoog*. *Anders* is als *missing* opgegeven. Deze keuze is wederom gemaakt om de analyse te vereenvoudigen en om de interpretatie van de resultaten te versterken.

Tot slot bestaat de vierde en laatste controlevariabele werksector in de LISS uit categorieën lopend van *hoger academisch* (1) tot *agrarijsch* (9). Dit is niet gehercodeerd.

De bovenstaande variabelen zijn opgenomen als controlevariabelen, omdat ze van invloed kunnen zijn op zowel de afhankelijke als onafhankelijke variabele. Door te controleren voor de variabelen geslacht, opleidingsniveau en werksector wordt voorkomen dat het effect van verbanden wordt vertekend door deze kenmerken. Zo kan een zuiverdere inschatting worden gemaakt van het verband dat centraal staat in dit onderzoek.

De gebruikte variabelen in dit onderzoek zijn opgenomen in het operationaliseringsschema in Tabel 1. De descriptieve statistieken van de variabelen in dit onderzoek zijn opgenomen in Tabel 2.

Tabel 1 Operationaliseringsschema

Abstract concept	Afhankelijke variabelen	Indicatoren	Antwoordcategorieën & meetniveaus
Woonlocatiekeuze	Suburbaan	Woon je in een suburbane omgeving?	0: <i>Nee</i> 1: <i>Ja</i> Meetniveau: nominaal
	Woon-werkreisafstand	Hoeveel minuten heb je nodig om van thuis naar werk te reizen?	<i>Getal</i> Meetniveau: ratio
Abstract concept	Onafhankelijke variabelen	Indicatoren	Antwoordcategorieën & meetniveaus
Sociaaleconomische kenmerken	Inkomen	Wat is je maandelijkse netto-inkomen in categorieën?	0: <i>Geen inkomen</i> 1: <i>EUR 500 of minder</i> 2: <i>EUR 501 tot EUR 1000</i> 3: <i>EUR 1001 tot EUR 1500</i> 4: <i>EUR 1501 tot EUR 2000</i> 5: <i>EUR 2001 tot EUR 2500</i> 6: <i>EUR 2501 tot EUR 3000</i> 7: <i>EUR 3001 tot EUR 3500</i> 8: <i>EUR 3501 tot EUR 4000</i> 9: <i>EUR 4001 of meer</i> Meetniveau: ordinaal
	Partnerschap	Heb je een partner?	0: <i>Nee</i> 1: <i>Ja</i> Meetniveau: nominaal
	Kinderen	Heb je kinderen?	0: <i>Nee</i> 1: <i>Ja</i> Meetniveau: nominaal
Sociaaldemografische kenmerken	Leeftijd	Tot welke leeftijdscategorie behoort je toe?	1: <i>18 tot 24</i> 2: <i>25 tot 34</i> 3: <i>35 tot 44</i> 4: <i>45 tot 54</i> 5: <i>55 tot 64</i> 6: <i>65 en ouder</i> Meetniveau: ordinaal
Abstract concept	Interactie variabelen	Indicatoren	Antwoordcategorieën & meetniveaus
Flexwerken	Flexwerk	Kan je flexwerken in je huidige beroep?	0: <i>Nee</i> 1: <i>Ja, tenminste een dag per week</i> Meetniveau: nominaal
Abstract concept	Controle variabelen	Indicatoren	Antwoordcategorieën & meetniveaus
Geslacht	Geslacht	Wat is je geslacht?	0: <i>Man</i> 1: <i>Vrouw</i> Meetniveau: nominaal
Opleidingsniveau	Opleidingsniveau	Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau mét diploma in categorieën?	0: <i>Laag</i> 1: <i>Middelbaar</i> 2: <i>Hoog</i> Meetniveau: ordinaal
Werksector	Werksector	Wat is je huidige werksector?	1: <i>Hoger academisch</i> 2: <i>Hoger leidinggevend</i> 3: <i>Middelbaar academisch</i> 4: <i>Intermediair toezichthoudend</i> 5: <i>Ander mentaal werk</i> 6: <i>Geschoold handarbeid</i> 7: <i>Halfgeschoold handarbeid</i> 8: <i>Ongeschoold handarbeid</i> 9: <i>Agrarisch</i>

Tabel 2 Descriptieve statistieken variabelen

	N	Percentage	Gemiddeld
Afhankelijke variabelen			
Suburbaan	2068		.42
<i>Nee</i>	1191	57.6	
<i>Ja</i>	877	42.4	
Woon-werkreisafstand	2404		28.03
Onafhankelijke variabelen			
Inkomen	2251		5.29
<i>Geen inkomen</i>	13	.6	
<i>EUR 500 of minder</i>	30	1.3	
<i>EUR 501 tot EUR 1000</i>	97	4.3	
<i>EUR 1001 tot EUR 1500</i>	206	9.2	
<i>EUR 1501 tot EUR 2000</i>	389	17.3	
<i>EUR 2001 tot EUR 2500</i>	523	23.2	
<i>EUR 2501 tot EUR 3000</i>	462	20.5	
<i>EUR 3001 tot EUR 3500</i>	270	12	
<i>EUR 3501 tot EUR 4000</i>	120	5.3	
<i>EUR 4001 of meer</i>	141	6.3	
Partnerschap	2404		.72
<i>Ja</i>	1725	71.8	
<i>Nee</i>	679	28.2	
Kinderen	2404		.46
<i>Ja</i>	1096	45.6	
<i>Nee</i>	1308	54.4	
Leeftijd	2404		47.22
<i>18 tot 24</i>	58	2.4	
<i>25 tot 34</i>	415	17.3	
<i>35 tot 44</i>	523	21.8	
<i>45 tot 54</i>	572	23.8	
<i>55 tot 64</i>	708	29.5	
<i>65 en ouder</i>	128	5.3	
Interactievariabelen			
Flexwerk	2402		.34
<i>Ja, meer dan een dag per week</i>	810	33.7	

<i>Nee</i>	1592	66.2
Controle variabelen		
Geslacht	2402	.50
<i>Vrouw</i>	1205	50.2
<i>Man</i>	1197	49.8
Opleidingsniveau	2375	1.41
<i>Laag</i>	268	11.3
<i>Middelbaar</i>	876	36.9
<i>Hoog</i>	1231	51.8
Werksector	2276	3.73
<i>Hoger academisch</i>	330	14.5
<i>Hoger leidinggevend</i>	222	9.8
<i>Middelbaar academisch</i>	675	29.7
<i>Intermediair toezichhoudend</i>	276	12.1
<i>Ander mentaal werk</i>	406	17.8
<i>Geschoold handarbeid</i>	130	5.7
<i>Halfgeschoold handarbeid</i>	146	6.4
<i>Ongeschoold handarbeid</i>	65	2.9
<i>Agrarisch</i>	26	1.1
Bron: LISS panel wave 16		

Analytische strategie

Om de relatie tussen flexwerk en woonlocatiekeuze te analyseren, is in dit onderzoek gebruikgemaakt van twee verschillende afhankelijke variabelen die ieder een ander aspect van woonlocatie weerspiegelen. De eerste afhankelijke variabele betreft het stedelijk karakter van de woonomgeving, en is zoals eerder aangegeven, geoperationaliseerd als een dichotome variabele die aangeeft of een respondent in een suburbane omgeving woont of niet. De tweede afhankelijke variabele is een continue ratiovariabele en betreft de woon-werkafstand, gemeten in minuten reistijd.

De keuze voor deze twee variabelen is gemaakt om een vollediger beeld te krijgen van de woonpatronen van flexwerkers. De verwachting is dat men door flexwerk verder van werk gaat wonen en daarbij de keuze maakt voor meer suburbane woonomgeving verder van de stedelijke (werk)centra. Waar de eerste set analyses inzicht geeft in het stedelijke karakter van de woonomgeving, is deze niet toereikend om uitspraken te doen over de afstand tot werk. Tegelijkertijd geeft de analyse op woon-werkafstand informatie over de ruimtelijke spreiding tussen wonen en werken, maar niet over het stedelijke karakter. Alleen door beide afhankelijke variabelen mee te nemen, kan worden ingeschat of een grotere woonafstand tot werk daadwerkelijk samengaat met suburbanisatie.

De twee afhankelijke variabelen hebben elk een ander meetniveau. Als gevolg hiervan zijn er twee verschillende regressietechnieken toegepast. Voor de dichotome variabele “suburbaan” is gebruikgemaakt van een logistische regressie om de relatie met de verklarende variabelen te schatten, omdat deze methode geschikt is voor binaire afhankelijke variabelen. Voor de continue variabele woon-werkreisafstand is een lineaire regressie toegepast, wat een geschikte methode is om de relatie tussen verklarende variabelen en een afhankelijke ratio-uitkomst te analyseren.

Voor beide afhankelijke variabelen is een identieke *stepwise* analyse toegepast, bestaande uit drie modellen. In het eerste model worden het hoofdverband tussen flexwerk en het stedelijk karakter/de woon-werkreisafstand geanalyseerd. In het tweede model worden de sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken toegevoegd, om het verband tussen deze verklarende variabelen en woonlocatie/woon-werkreisafstand te testen en daarmee ook te meten in hoeverre het verschil tussen flexwerkers en niet-flexwerkers in woonlocatie verklaard kan worden door selectie in deze factoren. In het derde model worden de interacties toegevoegd om te analyseren of flexwerk en het verband tussen de achtergrondkenmerken en woonlocatie versterkt. Voor het testen van deze interactie-effecten zijn nieuwe interactietermen gecreëerd.

Bij de interpretatie van de resultaten is rekening gehouden met verschillende significantieniveaus ($p < 0.01$, $p < 0.05$ en $p < 0.10$), om aan te geven in hoeverre gevonden effecten op toeval kunnen berusten.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van de regressieanalyses naar de relatie tussen flexwerk en woonlocatiekeuze. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de twee afhankelijke variabelen, (1) dichotome variabele suburbaan en (2) de continue variabele woon-werkreisafstand.

De resultaten worden per opgestelde hypothese besproken, die vervolgens worden verworpen of niet verworpen afhankelijk van de uitkomst van de regressieanalyses.

Hypothese 1

- *H1a: Flexwerkers wonen vaker op grotere afstand van hun werk dan niet-flexwerkers;*
- *H1b: Flexwerkers wonen vaker in suburbaan gebied dan niet-flexwerkers.*

De resultaten van de analyse voor suburbaan (ten opzichte van urbaan) wonen in Tabel 3, tonen in model 1 een significant negatief verband tussen het hebben van tenminste één thuiswerkdag op de kans om in een suburbaan gebied te wonen ($B = -.26, p < 0.01, OR = 0.77$). Dat betekent dat flexwerkers 23% minder kans hebben om in een suburbaan dan urbaan gebied te wonen ten opzichte van niet-flexwerkers. Dit model laat het algemene verschil zien tussen flexwerkers en niet-flexwerkers, zonder te controleren voor eventuele verschillen tussen de twee groepen in achtergrondkenmerken. Het is hier echter mogelijk dat dit verschil (deels) wordt veroorzaakt doordat de twee groepen verschillen in kenmerken zoals leeftijd of opleidingsniveau, die onafhankelijk van flexwerk samenhangen met woonlocatie. Het verband blijft echter significant in model 2, wanneer er wel wordt gecontroleerd op achtergrondkenmerken, wat wijst op een robuust verband ($B = -.20, p < 0.10, OR = 0.82$). Dat betekent dat flexwerkers 18% minder kans hebben om in een suburbaan dan urbaan gebied te wonen ten opzichte van niet-flexwerkers, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Omdat dit verband in een andere richting wijst dan oorspronkelijk verwacht, wordt hypothese *H1b* verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat flexwerkers vaker aan de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen. Integendeel, zij blijken juist significant vaker in de stedelijke centra te wonen dan hun tegenhangers zonder thuiswerkdagen.

De resultaten van de analyse voor woon-werkreisafstand in Tabel 3, tonen in model 1 een significant positief verband tussen het hebben van tenminste één thuiswerkdag op de woon-werkreisafstand ($B = 10.13, p < 0.01$). Dat betekent dat flexwerkers ongeveer 10 minuten langer moeten reizen naar werk ten opzichte van niet-flexwerkers. Dit verband blijft in model 2, wanneer er wordt gecontroleerd op achtergrondkenmerken significant, wat wijst op een robuust verband. ($B = 6.66, p < 0.01$). Dat betekent dat flexwerkers gemiddeld ongeveer 7 minuten langer moeten reizen naar werk ten opzichte van niet-flexwerkers, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Flexwerkers wonen dus wél verder weg van werk dan niet-flexwerkers. Dit verband is in lijn met de verwachting, waardoor hypothese *H1a* niet verworpen wordt.

Opmerkelijk is dat flexwerkers, in tegenstelling tot de hypothesen, vaker wonen in stedelijke centra, maar gemiddeld wel een grotere reisafstand hebben tot hun werk. De resultaten suggereren dat flexwerkers woon-werkreisafstand minder zwaar laten meewegen in hun woonlocatiekeuzes. Ze verhuizen echter niet massaal naar suburbane gebieden, waar de balans tussen woonomstandigheden en woonlasten mogelijk aantrekkelijker werd geacht, maar lijken juist te kiezen voor (wellicht aantrekkelijker) woonlocaties binnen sterk stedelijke omgevingen, ook als dit betekent dat de reisafstand toeneemt.

Hypothese 2

- *H2a: Hoe hoger het inkomen, des te groter is de woon-werkreisafstand en des te hoger is de kans dat men op een suburbane locatie woont;*

- *H2b: Het effect van inkomen op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

De resultaten van de analyse voor suburbaan (ten opzichte van urbaan) wonen in Tabel 3, tonen in model 2 een significant negatief verband tussen inkomen op de kans om in een suburbaan gebied te wonen ($B = -.06$, $p < 0.10$, $OR = 0.95$). Dit betekent dat per stijging van één punt op de inkomensschaal, mensen ongeveer 5% minder kans hebben om in een suburbaan gebied te wonen, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Dit verband wijst in een andere richting dan oorspronkelijk verwacht. Daarnaast toont de analyse voor woon-werkreisafstand in Tabel 3, in model 2 een significant positief verband tussen inkomen op woon-werkreisafstand ($B = 2.31$, $p < 0.01$). Dit houdt in dat de woon-werkreisafstand gemiddeld met 2.31 minuten toeneemt per inkomenscategorie, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Mensen met een hoger inkomen wonen dus wél verder weg van werk dan mensen met een lager inkomen. Hypothese **H2a** wordt gedeeltelijk verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat mensen met een hoger inkomen vaker aan de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen. Integendeel, zij blijken juist significant vaker in de stedelijke centra te wonen dan mensen met een lager inkomen. Wél is er steun gevonden voor de aanname dat mensen met een hoger inkomen verder weg van werk wonen dan mensen met een lager inkomen.

Daarnaast is er gekeken naar een interactieverband. De verwachting was dat de relatie tussen inkomen en suburbaan wonen (versus urbaan wonen) sterker zou zijn onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers, doordat de toegankelijkheid van werk minder bepalend zou zijn voor hun woonkeuze. Er is hier echter geen empirisch bewijs voor gevonden. De analyse van woon-werkreisafstand in Tabel 4 toont, wél een significant positieve interactie tussen flexwerk en inkomen ($B = 2.59$, $p < 0.01$). Om meer inzicht te krijgen in deze interactie, is deze op basis van de marginale effecten ook weergegeven in een figuur in Tabel 5 in de appendix. Tabel 5 zijn de grafieken van de interacties opgenomen en dienen als hulpmiddel om de interactie-effecten inzichtelijker te maken. Deze figuur laat duidelijk zien dat het positieve verband tussen inkomen en woon-werkreisafstand geldt voor zowel flexwerkers als niet-flexwerkers, maar dat het verband steiler is onder flexwerkers. Dat betekent dat flexwerkers met een hoger inkomen langer reizen naar werk dan niet-flexwerkers met hetzelfde inkomen. Meer specifiek, bij niet-flexwerkers neemt de reistijd gemiddeld toe met 1.35 minuten bij elke punt omhoog op de inkomensschaal, terwijl bij flexwerkers oploopt tot 3.94 minuten. Hypothese **H2b** wordt gedeeltelijk verworpen. Er is geen bewijs dat flexwerkers met een hoger inkomen vaker in de buitenranden van de stad wonen dan niet-flexwerkers met een vergelijkbaar inkomen. Wél is er steun gevonden voor de aanname dat de reisafstand tot werk sterker toeneemt met het inkomen bij flexwerkers dan bij niet-flexwerkers.

Hypothese 3

- *H3a: Mensen met een partner wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker suburbaan dan mensen zonder partner;*
- *H3b: Het effect van het hebben van een partner op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers*

De resultaten voor de analyse voor suburbaan Tabel 3, tonen in model 2 een significant positief verband tussen het hebben van een partner op de kans om in een suburbaan gebied te wonen ($B = 0.65$, $p < 0.01$, $OR = 1.92$). Dat betekent dat mensen met een partner maar liefst 92% meer kans hebben om in een suburbaan dan urbaan gebied te wonen ten opzichte van mensen zonder partners, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Dit verband is in lijn met de verwachting. De verwachting voor woon-werkreisafstand was een significant positief verband tussen partnerschap en

woon-werkreisafstand, vanwege de aanname dat partnerschap leidt tot andere woonvoorkeuren die resulteren in suburbanisatie en daarmee een grotere woon-werkreisafstand, uitgaande dat het werk zich in stedelijke centra bevindt. Er is hier echter geen empirisch significant bewijs voor gevonden.

Hypothese **H3a** wordt gedeeltelijk verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat mensen met een partner verder weg van werk wonen dan mensen zonder partner. Wél is er steun gevonden voor de aanname dat mensen met een partner vaker in de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen dan zich in stedelijke centra vestigen.

Daarnaast is er gekeken naar een interactieverband. De resultaten voor suburbaan in Tabel 4, tonen een significant negatieve interactie tussen flexwerkers met een partner op de kans om in een suburbaan gebied te wonen ($B = -.46$, $p < 0.1$, $OR = 0.63$). Zoals zichtbaar in Tabel 5 in de appendix, waarin de interactie grafisch wordt weergegeven, is het positieve verband tussen het hebben van een partner en de kans om suburbaan (ten opzichte van urbaan) te wonen sterker onder niet-flexwerkers dan flexwerkers. Terwijl niet-flexwerkers met een partner een duidelijk verhoogde kans hebben op suburbaan wonen, is deze verhoging bij flexwerkers minder uitgesproken. Meer specifiek, flexwerkers met een partner hebben ongeveer 37% minder kans om in een suburbaan gebied te wonen dan niet-flexwerkers met een partner. Het interactieverband wijst in een andere richting dan oorspronkelijk verwacht. Ook dit suggereert dat zij lijken te kiezen voor (wellicht aantrekkelijkere) woonlocaties binnen stedelijke omgevingen. Verder werd een significant positieve interactie verwacht tussen flexwerkers met een partner op de woon-werkreisafstand, doordat de toegankelijkheid van werk voor deze groep minder bepalend zou zijn voor hun woonkeuze. Er is hier echter geen empirisch significant bewijs voor gevonden. Hypothese **H3b** wordt verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat flexwerkers met een partner verder weg van werk wonen dan niet-flexwerkers. Daarnaast is er ook geen steun gevonden voor de aanname dat flexwerkers met een partner vaker in de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen. Integendeel, zij blijken juist significant vaker in de stedelijke centra te wonen dan hun tegenhanger zonder thuiswerkdagen.

Hypothese 4

- *H4a: Mensen met kinderen wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker suburbaan dan mensen zonder kinderen;*
- *H4b: Het effect van het hebben van kinderen op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

De resultaten voor de analyse voor suburbaan in Tabel 3, tonen in model 2 een significant positief verband tussen het hebben van kinderen op de kans om in een suburbaan gebied te wonen ($B = 0.50$, $p < 0.05$, $OR = 1.65$). Dat betekent dat mensen met kinderen 65% meer kans hebben om in een suburbaan dan urbaan gebied te wonen ten opzichte van mensen zonder kinderen, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Dit effect is in lijn met de verwachting. De verwachting voor woon-werkreisafstand was een significant positief verband tussen het hebben van kinderen en woon-werkreisafstand, vanwege de aanname dat het hebben van kinderen leidt tot andere woonvoorkeuren die resulteren in suburbanisatie en daarmee een grotere woon-werkreisafstand, uitgaande dat het werk zich in stedelijke centra bevindt. Er is hier echter geen significant bewijs voor gevonden. Hypothese **H4a** wordt gedeeltelijk verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat mensen met kinderen verder weg van werk wonen dan mensen zonder kinderen. Wél is er steun gevonden voor de aanname dat mensen met kinderen vaker naar de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad trekken.

Daarnaast is er in Tabel 4 gekeken naar een interactieverband. Op basis van het argument dat onder flexwerkers de toegankelijkheid van werk minder bepalend is voor woonkeuzes, was de hypothese dat het verband tussen het hebben van kinderen en woonlocatiekeuzes sterker zou zijn voor

flexwerkers dan voor niet-flexwerkers. De verwachting was daarmee dat er een positieve interactie zichtbaar zou zijn tussen ouderschap en suburbaan (versus urbaan) wonen. Er is hier echter geen significant bewijs voor gevonden. Ook werd er een positieve interactie verwacht voor woon-werkreisafstand, maar ook hiervoor is geen significant bewijs gevonden. Zoals zichtbaar in Tabel 5 in de appendix, waarin deze interacties visueel zijn weergegeven, is het verschil in woonlocatie tussen mensen met en zonder kinderen vrijwel even groot onder flexwerkers als onder niet-flexwerkers. Hypothese **H4b** wordt daarom verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat flexwerkers met kinderen verder weg van werk wonen dan niet-flexwerkers met kinderen. Daarnaast is er ook geen steun gevonden voor de aanname dat flexwerkers met kinderen vaker in de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen.

Hypothese 5

- *H5a: Oudere volwassenen wonen (a) vaker op grotere woon-werkreisafstand en (b) vaker in een suburbaan gebied dan jongere volwassenen.*
- *H5b: Het effect van leeftijd op woonlocatiekeuze is groter onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers.*

De resultaten van de analyse voor suburbaan in Tabel 3, tonen in model 1 een significant positief verband tussen leeftijd op de kans om in een suburbaan (versus urbaan) gebied te wonen ($B = .10, p < 0.01, OR = 1.10$). Dit betekent dat per stijging van één punt op de leeftijdsschaal, mensen ongeveer 10% meer kans hebben om in een suburbaan gebied te wonen. Dit verband blijft in model 2, wanneer er wordt gecontroleerd op achtergrondkenmerken significant, wat wijst op een robuust verband ($B = .07, p < 0.10, OR = 1.07$). De kans daalt echter naar 7% per stijging van één punt op de leeftijdsschaal om in een suburbaan gebied te wonen, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Daarnaast toont de analyse in Tabel 3 in model 1 een significant negatief verband tussen leeftijd op woon-werkreisafstand voor woon-werkreisafstand ($B = -1.57, p < 0.01$). Dat betekent dat per leeftijdscategorie mensen 1.57 minuten minder moeten reizen naar werk. Dit verband blijft in model 2, wanneer er wordt gecontroleerd op achtergrondkenmerken significant, wat wijst op een robuust verband ($B = -1.54, p < 0.01$). Dat betekent dat mensen per leeftijdscategorie 1.54 minuten minder moeten reizen naar werk ten opzichte van de leeftijdscategorie ervoor, wanneer de andere variabelen constant worden gehouden. Dit verband wijst in een andere richting dan oorspronkelijk verwacht. Hypothese **H5a** wordt gedeeltelijk verworpen. Er is wél steun gevonden voor de aanname dat oudere volwassenen vaker aan de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad wonen dan jongere volwassenen. Daarentegen is geen steun gevonden voor de aanname dat oudere volwassenen verder weg van werk wonen dan jongere volwassenen. Integendeel, zij blijken juist significant dicht bij werk te wonen dan hun jongere tegenhangers.

Daarnaast is er in Tabel 4 gekeken naar een interactieverband. De verwachting was dat de relatie tussen inkomen en suburbaan wonen (versus urbaan wonen) sterker zou zijn onder flexwerkers dan onder niet-flexwerkers, doordat de toegankelijkheid van werk als criterium voor woonlocatie in belang afneemt. Er is hier echter geen empirisch bewijs voor gevonden. De analyse van woon-werkreisafstand in Tabel 4 toont wél een significant negatieve interactie tussen leeftijd en flexwerk ($B = -3.39, p < 0.01$). Bij niet-flexwerkers neemt de reistijd gemiddeld met 0.47 minuten per leeftijdscategorie af ($p > .01$), hoewel dit effect niet significant is. Dit effect loopt op tot een gemiddelde van 3.86 minuten minder woon-werkreisafstand per leeftijdscategorie voor flexwerkers. Dit betekent dat de afname van de woon-werkreisafstand met de leeftijd bij flexwerkers sterker is dan bij niet-flexwerkers. Dit is ook te zien in Tabel 5 in de appendix. De figuur in de tabel laat zien dat het negatieve verband tussen leeftijd en woon-werkreisafstand geldt voor zowel flexwerkers als niet-flexwerkers, maar dat het verband steiler daalt onder flexwerkers. Het interactieverband wijst in een

andere richting dan oorspronkelijk verwacht. Desondanks wordt **H5b** verworpen. Er is geen steun gevonden voor de aanname dat oudere flexwerkers vaker naar de buitenranden van de stad of regio's net buiten de stad trekken dan niet-flexwerkers. Daarnaast is er ook geen steun gevonden voor de aanname dat oudere flexwerkers verder weg van werk wonen dan niet-flexwerkers. Integendeel, zij blijken juist significant dichter bij werk te wonen dan hun tegenhangers zonder thuiswerkdagen.

Controlevariabelen

Over de controlevariabelen, geslacht, opleidingsniveau en werksector zijn geen hypothesen opgesteld. Voor zowel opleidingsniveau als werksector is er geen significant verband gevonden voor beide afhankelijke variabelen, suburbaan en woon-werkreisafstand. De resultaten van de analyse voor suburbaan in Tabel 3, tonen in model 1 wél een significant negatief verband tussen vrouwen op de woon-werkreisafstand ($B = -3.47, p < 0.01$). Dat betekent dat vrouwen gemiddeld ongeveer 4 minuten minder moeten reizen naar werk ten opzichte van mannen. Dit verband wordt insignificant in model 2, wanneer er wordt gecontroleerd op verschillende achtergrondkenmerken. Dit duidt op een spurieus verband.

Tabel 3 Regressieanalyses afhankelijke variabelen

	(1) Suburbaan	(2) Suburbaan	(1) Woon-werkreisafstand	(2) Woon-werkreisafstand
Flexwerk	-.26*** (.10)	-.20* (.11)	10.13*** (.96)	6.66*** (1.08)
Leeftijd	.10*** (.04)	.07* (.04)	-1.57*** (.04)	-1.54*** (.04)
Vrouw	.10 (.09)	.06 (.11)	-3.50*** (.91)	-.83 (1.04)
Opleidingsniveau		-.06 (.09)		.64 (.90)
Werksector		.01 (.03)		-.13 (.32)
Inkomen		-.06* (.03)		2.31*** (.32)
Partner		.65*** (.12)		-1.22 (1.11)
Kinderen		.50*** (.10)		-.51 (1.01)
Constant	-.64*** (.16)	-.90*** (.34)	32.26*** (1.58)	20.32*** (3.33)
Observaties (Pseudo) R^2	2064	1808	2119 .059	2119 .088

Standard errors in parentheses. Bron: LISS panel wave 16

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Tabel 4 Regressieanalyses interactievariabelen (gecentreerd)

	(3) Suburbaan	(3) Woon-werkreisafstand
Flexwerk	.13 (.02)	6.71*** (1.98)
Leeftijd	.04 (.05)	-.47 (.48)
Vrouw	.06 (.11)	-1.32 (1.03)
Opleidingsniveau	-.06 (.09)	.98 (.90)
Werksector	.02 (.03)	-.10 (.32)
Inkomen	-.07* (.04)	1.35*** (.38)
Partnerschap	.81*** (.14)	-.97 (1.37)
Kinderen	.49*** (.13)	-.29 (1.23)
Flexwerk x leeftijd	.09 (.08)	-3.39*** (.08)
Flexwerk x inkomen	.04 (.06)	2.59*** (.57)
Flexwerk x partnerschap	-.46* (.24)	-.86 (2.32)
Flexwerk x kinderen	-.01 (.22)	-.73 (2.32)
Constant	-1.08*** (.25)	26.24*** (2.45)
Observaties	1808	2119
(Pseudo) R^2		.104

Standard errors in parentheses. Bron: Liss panel wave 16

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Robustness checks

Er zijn meerdere aanvullende analyses uitgevoerd om de robuustheid van de hoofdresultaten te toetsten en om vast te stellen of de bevindingen standhouden onder alternatieve specificaties en aannames. Ten eerste zijn de modellen opnieuw geschat met een alternatieve operationalisatie van de indicator van stedelijk karakter. Er is hiervoor gebruikgemaakt van de originele continue maat van stedelijkheid, met antwoordcategorieën variërend van *licht stedelijk* (1) tot *zeer stedelijk* (5) en een alternatieve, conservatieve codering van suburbaan bestaande uit *licht* versus *gematigd*, *stedelijk* en *zeer sterk stedelijk*. Uit deze analyse blijkt dat de conclusie dat flexwerkers in grotere mate in stedelijke centra dan stedelijke buitengebieden wonen overeind blijft, ongeacht de gehanteerde operationalisatie van stedelijkheid (Tabel 6 en Tabel 7 in de appendix).

Ten tweede bestaat de mogelijkheid dat er sprake is van omgekeerde causaliteit. Op basis van een longitudinale versie van de data is een extra check uitgevoerd om de richting van het effect te exploreren. Door de hoge mate van selectiviteit en uitval in de longitudinale data, waarbij we slechts voor $N = 1.257$ personen data beschikbaar hebben over waves 14, 15, 16 en 17, is deze analyse niet gebruikt als hoofdanalyse.

De aanvullende analyses betreffen een cross-lagged model voor suburbaan én woon-werkreisafstand, waarin zowel de autoregressieve als de lagged effecten zijn geanalyseerd. Dit model biedt de mogelijkheid om verbanden beide kanten op te schatten, en dus te achterhalen of flexwerkers vaker in suburbane gebieden wonen, of dat mensen in suburbane gebieden vaker flexwerken. Zo ook voor de vraag of flexwerkers langere woon-werkreisafstanden hebben, of dat mensen met langere woon-werkreisafstanden vaker flexwerken. Omdat er wordt gewerkt met relatief weinig meetmomenten en omdat er geen reden was om aan te nemen dat de verbanden over de tijd fluctueren, zijn beide effecten over de jaren gelijkgesteld. Dit verhoogt de parsimonie van het model, voorkomt *overfitting* en maakt het mogelijk een gemiddeld verband over de tijd te schatten. Bovendien bleek uit de *model fit statistics* dat het constrained model een significant betere fit had dan het *unconstrained model*, wat de keuze voor deze modellering ondersteunt.

De resultaten in Tabel 8 in de appendix tonen allereerst aan dat wanneer gekeken wordt naar de richting van het effect van flexwerk op latere suburbane woonlocatie, dit verband niet statistisch significant blijkt.

De bevindingen suggereren dat er geen sprake is van een sterk effect van flexwerk op suburbaan wonen, maar van een omgekeerd, licht negatief effect, waarbij wonen in suburbane gebieden samengaat met een lagere kans op flexwerk. In andere woorden, wonen in een suburbaan gebied beïnvloedt de werkkeuzes die mensen maken, mogelijk doordat zulke gebieden minder vaak deel uitmaken van stedelijke clusters waar functies met flexibele werkvormen geconcentreerd zijn.

De resultaten in Tabel 9 in de appendix laten zien dat er wel significante, wederzijdse verbanden bestaan tussen flexwerk en woon-werkreisafstand.

Wanneer gekeken wordt naar de invloed van flexwerk op woon-werkreisafstand, blijkt dat

flexwerk op een eerder meetmoment samenhangt met een grotere reisafstand de daaropvolgende periode ($B = .89, p < 0.05$). Dat suggereert dat personen die tenminste een dag per week flexwerken, gemiddeld verder van hun werk wonen.

Omgekeerd blijkt echter uit de modellen ook dat woon-werkreisafstand op een eerder meetmoment de kans op flexwerk op een later moment vergroot ($B = .01, p < 0.01$)

Deze wederkerige relatie wijst erop dat flexwerk en woon-werkreisafstand elkaar mogelijk versterken. Waar flexwerk mensen aan de ene kant in staat stelt om verder van hun werk te gaan wonen, zet een langere woon-werkreisafstand mensen er aan de andere kant toe om werk te zoeken waarin flexibiliteit mogelijk is. Flexibiliteit in werkvorm lijkt daarmee zowel een gevolg als een hulpmiddel van het omgaan met ruimtelijke afstand tot de werkplek. Ook deze extra check laat echter zien dat de neiging om verder van werk te gaan wonen zich niet vertaalt in een grotere kans op suburbaan wonen onder flexwerkers.

Conclusie

Dit onderzoek had als doel om te analyseren wat het verband is tussen flexwerk en de woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland en in hoeverre dit verband wordt beïnvloed door sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken. De hoofdvraag luidde: *Wat is het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze van werkenden in Nederland, en versterkt dit de relatie tussen sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken en woonlocatiekeuze?*

Op basis van de regressieanalyses blijkt dat flexwerkers significant minder vaak in suburbane gebieden wonen dan niet-flexwerkers. Hypothese **H1b**, die veronderstelde dat flexwerk zou leiden tot suburbanisatie, wordt daarmee verworpen. Tegelijkertijd blijkt uit de resultaten dat flexwerkers gemiddeld wél verder van hun werk wonen dan niet-flexwerkers. Deze bevinding ondersteunt hypothese **H1a**. Dit suggereert dat flexwerkers woon-werkreisafstand minder zwaar laten meewegen in hun woonlocatiekeuze, en eerder kiezen voor wellicht aantrekkelijke woonmilieus binnen stedelijke centra, ook als dat een langere reistijd betekent.

Wat betreft de sociaaleconomische kenmerken blijkt dat mensen met een hoger inkomen verder van hun werk wonen, maar juist vaker in stedelijke gebieden verblijven, in tegenstelling tot wat verwacht werd. Hypothese **H2a** wordt daarom gedeeltelijk verworpen. Dit suggereert dat mensen met een hoger inkomen woon-werkreisafstand ook minder zwaar laten meewegen in hun woonlocatiekeuze en zich eerder vestigen binnen stedelijke centra. Personen met een partner of kinderen wonen daarentegen wél significant vaker subuurbaan, wat hypothesen **H3a** en **H4a** gedeeltelijk ondersteunt, echter is er geen empirisch bewijs gevonden dat dit leidt tot een langere woon-werkreisafstand. Dit suggereert dat zij, conform de verwachting, vaker kiezen voor suburbane woonlocaties die passen bij hun gezinssituatie en voorkeuren. Dit gaat echter niet gepaard met een langere woon-werkreistijd. Oudere volwassenen wonen juist dicht bij hun werk, in tegenstelling tot de verwachting. Daarentegen tonen ze wél een positief effect op subuurbaan wonen. Hypothese **H5a** wordt daardoor gedeeltelijk verworpen. De aanname dat oudere volwassenen vaker subuurbaan wonen dan jongere volwassenen is correct, echter gaat dit dus niet direct gepaard met een langere woon-werkreisafstand. Dit suggereert dat zij, zoals verwacht, vaker kiezen voor de rustigere suburbane woonomgevingen, maar dat dit voor hen niet betekent dat de woon-werkreisafstand toeneemt.

De interactie-effecten tonen aan dat de veronderstelling dat flexwerk de invloed van sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken op woonlocatiekeuze versterkt, beperkt wordt ondersteund. Op subuurbaan wonen is alleen bij partnerschap een significant negatief interactie-effect. Dit betekent dat flexwerkers met een partner juist minder vaak subuurbaan wonen dan niet-flexwerkers met een partner, dit effect is tegengesteld aan de verwachting. Voor de interactie-effecten op inkomen, kinderen en leeftijd zijn geen significante interacties gevonden op subuurbaan wonen.

Daarentegen is er op woon-werkreisafstand wél een significant interactie-effect gevonden met inkomen. Zo reizen flexwerkers met een hoger inkomen gemiddeld verder naar hun werk, dan niet-flexwerkers. Dit suggereert dat ruimtelijke vrijheid door flexwerk groter is onder hogere inkomensgroepen. Daarnaast is te zien dat oudere flexwerkers juist kortere afstanden naar werk afleggen, dan niet-flexwerkers. Deze bevindingen impliceren dat de invloed van flexwerk op de fysieke afstand tot werk gedeeltelijk verschilt naar sociaaleconomische en sociaaldemografische kenmerken. Bij inkomen lijkt er sprake te zijn van een versterkend effect van flexwerk op woon-werkreisafstand. Dit is echter averechts bij leeftijd. De overige interactie-effecten waren niet significant. Daarmee blijft het effect van flexibelere condities van werken als modererende factor op de relatie tussen achtergrondkenmerken en woonlocatiekeuze beperkt aantoonbaar.

Flexwerk lijkt geen directe motor te zijn achter een ruimtelijke beweging richting suburbane woonomgevingen. Wél laat de analyse van woon-werkreisafstand zien dat flexwerkers gemiddeld

aanzienlijk verder van hun werk wonen dan niet-flexwerkers. Dit impliceert dat flexwerkers woon-werkreisafstand minder zwaar laten meewegen in hun woonlocatiekeuze. De keuze om niet per se dichterbij werk te wonen, suggereert dat toegankelijkheid als locatiecriterium aan betekenis verliest. Dit duidt op een verschuiving in woonvoorkeuren, waarbij aantrekkelijke woonomgevingen binnen stedelijke gebieden, mogelijk belangrijker worden gevonden dan woon-werkreisafstand door flexwerkers.

Tot slot suggereren de longitudinale analyses geen sterk verband van flexwerk op suburbaan wonen, maar eerder een vorm van omgekeerde causaliteit. Mensen die reeds in suburbane gebieden wonen lijken iets minder vaak flexwerk te verrichten.

In het geval van woon-werkreisafstanden tonen de analyses een wederkerige relatie. Flexwerk leidt tot een grotere woon-werkreisafstand en tegelijkertijd hangen langere afstanden weer samen met een hogere kans op flexwerk.

Concluderend laat dit onderzoek zien dat flexwerk de manier waarop werkenden hun woonlocatie kiezen beïnvloedt, maar dat dit niet automatisch leidt tot een grootschalige suburbane exodus. Flexwerkers lijken niet per se de stad te verlaten, maar maken wel andere afwegingen. Zij lijken vaker te kiezen voor aantrekkelijke, stedelijke woonlocaties, ook als dit gepaard gaat met grotere fysieke reisafstand tot het werk.

Beleidsmatig onderstreept dit het belang van het bieden van kwalitatieve woonomgevingen binnen én buiten de stad, waarbij flexwerk als structureel onderdeel van werk en leven wordt meegenomen in ruimtelijk- en woningbouwbeleid. Flexwerk werkt in Nederland daarbij vooralsnog niet als de gehoopte verlichter van de woondruk op stedelijke centra.

Discussie

Dit onderzoek heeft bijgedragen aan het inzicht in de relatie tussen flexibele arbeid en woonlocatiekeuze in Nederland. In tegenstelling tot wat veelal in de literatuur wordt gesuggereerd, is er geen empirisch bewijs gevonden voor de veronderstelling dat flexwerkers vaker in suburbane gebieden wonen. Integendeel, de regressieanalyses wijzen erop dat flexwerkers gemiddeld wél verder van hun werk wonen, maar dat dit zich niet vertaalt in wonen in suburbane gebieden. Er zijn zelfs aanwijzingen dat flexwerkers vaker in stedelijke omgevingen wonen, zij het dat dit verband niet in alle modellen statistisch significant was.

Flexwerken betekent dus niet automatisch dat mensen de stad verlaten of suburbaan gaan wonen, maar vooral dat afstand tot werk minder leidend wordt in hun beslissing over waar te wonen. Dat kan resulteren in een breder ruimtelijk bereik, zonder dat dit zich per se vertaalt in suburbanisatie. Dit wijkt af van internationale studies, waarin flexwerk vaak wordt geassocieerd met woonlocaties buiten de stad, als gevolg van grotere ruimtelijke vrijheid of veranderde prioriteiten (Pagliara, Hong Kim, & Preston, 2005; Enam, Orvin, & Fatmi, 2024).

De Nederlandse context, gekenmerkt door een fijnmazige stedelijke structuur en relatief korte afstanden, lijkt hier een belangrijke rol in te spelen. Het idee van suburbaan wonen als aantrekkelijkere optie vanwege grotere woningen, lagere woonlasten en rustige leefomgeving en daarmee dominante keuze onder flexwerkers lijkt daarmee context-specifiek te zijn en is in Nederland niet vanzelfsprekend. Deze aanname verdient nuancering en onderschat de aantrekkingskracht van stedelijke gebieden.

Dit wijst mogelijk ook op het toenemende belang van andere afwegingsfactoren. Stedelijke omgevingen bieden niet alleen nabijheid tot werkgelegenheid, maar ook een diversiteit aan culturele voorzieningen, kinderopvang, onderwijsinstellingen en uitgaansmogelijkheden. Voor bepaalde groepen kunnen deze factoren zwaarder wegen dan traditionele criteria, zoals woninggrootte, een groene omgeving of woon-werkreisafstand (Khattak, 2025; Hidman, 2019). De eerder genoemde aanname dat suburbane gebieden aantrekkelijker zijn, houdt mogelijk geen stand voor groepen voor wie de sociale en functionele voordelen van stedelijke omgevingen belangrijker zijn.

Daarnaast was een belangrijke toevoeging van dit onderzoek de longitudinale analyse, waarmee de richting van het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze is onderzocht. Hieruit blijkt dat er geen sterk effect is van flexwerk op latere woonlocatie, maar eerder een lichte aanwijzing dat suburbaan wonen leidt tot een lagere kans op flexwerk. Voor woon-werkreisafstand werd een wederkerige relatie gevonden, waarin flexwerkers later vaker verder van hun werk wonen, maar ook andersom lijkt een grotere reisafstand samen te gaan met een hogere kans op toekomstig flexwerk. Deze bevinding suggereert dat flexibiliteit in werk en mobiliteit elkaar wederzijds kunnen versterken.

Beperkingen

Het onderzoek heeft te maken met een aantal beperkingen. Ten eerste is de operationalisering van suburbaan wonen gebaseerd op een herdefinitie van stedelijkheid op basis van de o.a.d. Hoewel deze benadering empirisch onderbouwd is, blijft het onderscheid tussen stedelijk en suburbaan in Nederland genuanceerd en deels interpretatief. Daarnaast blijven rurale gebieden buiten beschouwing, terwijl hier ook mogelijk interessante verhuismotieven voor zijn.

Een tweede, gerelateerde beperking betreft de afwezigheid van exacte locatiegegevens. Hierdoor kon bijvoorbeeld niet worden geanalyseerd in hoeverre mensen in suburbane gebieden óók in suburbane gebieden werken, wat het inzicht in werkelijke verplaatsingsgedrag beperkt en vertroebeld.

Een derde beperking van deze studie is dat, veelal door het ontbreken van geschikte data, niet

alle mogelijke nuancerings in de onderzochte verbanden konden worden meegenomen. Zo is in dit onderzoek alleen onderscheid gemaakt tussen wel of niet thuiswerken, terwijl het aantal thuiswerkdagen of andere vormen van flexwerk niet zijn meegenomen, en er wordt woon-werkreisafstand gemeten in het aantal minuten reistijd in plaats van geografische afstand. Daarnaast biedt deze studie geen informatie over de precieze werklocatie en woonkwaliteit, waardoor aannames zoals dat men vooral in stedelijke centra werkt en dat flexwerkers daadwerkelijk een hogere woonkwaliteit ervaren, niet bevestigd noch kritisch geproblematiseerd konden worden.

Een vierde beperking is dat, hoewel inkomen en partnerschapsstatus klassieke proxies zijn binnen de literatuur voor respectievelijk economische positie en levensloopfase, zouden toekomstige studies kunnen overwegen om alternatieve of aanvullende indicatoren te gebruiken om deze concepten nauwkeuriger te vangen.

Tenslotte zijn de gebruikte variabelen afkomstig uit surveydata, waarbij zelfrapportage de precisie van metingen kan beïnvloeden. Dit is echter niet het geval bij de over het stedelijk karakter van de woonomgeving, omdat deze bepaald zijn aan de hand van landelijke registerdata en daarmee objectief zijn.

Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Deze studie richtte zich op de relatie tussen flexwerk en woonlocatie, maar maakt daarbij enkel gebruik van een binaire operationalisering van flexwerk. Dit is een vereenvoudiging op basis van de beschikbare data van de LISS panel, maar vormt ook een beperking. Het is aannemelijk dat het aantal dagen waarop men thuiswerkt invloed heeft op de mate waarin flexwerk samenhangt met woonlocatiekeuzes. Door deze variatie niet mee te nemen, bestaat het risico onterecht te concluderen dat er een zwak of geen verband is tussen flexwerk en suburbaan wonen. Daarom is het aan te bevelen dat vervolgonderzoek meer gedetailleerde metingen gebruikt van flexwerk én mogelijk zelfs andere indicatoren van flexwerk integreert, zoals flextime. Dit was niet mogelijk met de beschikbare data van de LISS panel. Dit geldt ook voor mogelijke andere indicatoren voor sociaaleconomische- en sociaaldemografische kenmerken.

Ook zou een vervolgonderzoek gebaat zijn als deze stilstaat bij woonkwaliteit en woonvoorkeuren. Deze studie suggereert dat flexwerkers andere woonkeuzes maken, maar het blijft impliciet of dit ook daadwerkelijk leidt tot een hogere woonkwaliteit. Het is belangrijk om beter inzicht te krijgen in de vraag of flexwerk de woonkeuzes vergroot en daarmee mogelijk bijdraagt aan ongelijkheid in woonomstandigheden.

Zoals eerder benoemd lijken woonvoorkeuren te zijn veranderd en is woon-werkreisafstand een minder dominante beslisser in woonkeuzes dan voorheen gesteld in klassieke verhuismodellen. Nieuw onderzoek zal woonvoorkeuren nader moeten onderzoeken. Hierbij kan worden gekeken naar hoe belangrijk mensen met verschillende achtergrondkenmerken ruimte, rust en groenvoorzieningen tegenwoordig vinden ten opzichte van andere factoren. Dit maakt het mogelijk om de gangbare aanname in de literatuur, dat suburbaan wonen over het algemeen aantrekkelijker wordt gevonden dan urbaan wonen, op een meer directe manier te bevragen en te problematiseren.

Toekomstig onderzoek zou daarnaast kunnen profiteren van het gebruik van fijnmazigere geografische data, bijvoorbeeld op wijkniveau of op basis van postcodes, om woonlocatiekeuzes, woon-werkreisafstand, en verplaatsingspatronen nauwkeuriger in kaart te brengen. Hierdoor kan beter worden vastgesteld of werkenden daadwerkelijk de stad verlaten, of binnenstedelijk naar minder centrale, maar nog steeds stedelijke gebieden verhuizen.

Om met meer overtuiging uitspraken te kunnen doen over causaliteit is het daarnaast aan te bevelen om in verder onderzoek gebruik te maken van onderzoeksopzetten en variabelen die meer grip bieden op tijdsdynamiek en selectie-effecten, methoden die tot nu toe beperkt mogelijk zijn door de gelimiteerde beschikbaarheid van en selectieve uitval in longitudinale data. Hoewel dit onderzoek met

een aanvullende analyse inzicht heeft proberen te verschaffen in de richting van het verband tussen flexwerk en woonlocatiekeuze, zou toekomstig onderzoek bijvoorbeeld kunnen exploreren of dit verband over tijd versterkt, met name sinds de Covid-19-pandemie.

Tot slot zou vervolgonderzoek gebaat zijn bij een sterker contextueel perspectief. Woonlocatiekeuze wordt immers mede beïnvloed door woningmarktstructuren, regionale arbeidsmarktspanningen en beleidskaders. Cross-nationale vergelijkingen binnen vergelijkbare contexten kan inzicht opleveren in hoe institutionele en ruimtelijke factoren de relatie tussen werkvorm en woonpatronen beïnvloedt.

Bibliografie

- Airgood-Obrycki, W., Hanlon, B., & Rieger, S. (2020). Delineate the U.S. suburb: An examination of how different definitions of the suburbs matter. *Journal Of Urban Affairs*, 43(9), 1263–1284.
<https://doi.org/10.1080/07352166.2020.1727294>
- Atkins, M. T. (2017). “On the move, or staying put?” An analysis of intrametropolitan residential mobility and ageing in place. *Population Space And Place*, 24(3). <https://doi.org/10.1002/psp.2096>
- Bloom, N., Han, R., & Liang, J. (2022). *How hybrid working from home works out*.
<https://doi.org/10.3386/w30292>
- Blumenberg, E., & King, H. (2021). Jobs–Housing Balance Re-Re-Visited. *Journal Of The American Planning Association*, 87(4), 484–496. <https://doi.org/10.1080/01944363.2021.1880961>
- Bontje, M. (2004). From suburbia to post-suburbia in the Netherlands: Potentials and threats for sustainable regional development. *Journal Of Housing And The Built Environment*, 19(1), 25–47.
<https://doi.org/10.1023/b:joho.0000017705.30156.32>
- Buitelaar, E., Bastiaanssen, J., Hilbers, H., Hoen, M. 't, Husby, T., Lennartz, C., Slijkerman, N., Staak, M. van D., Snellen, D., Weterings, A., & Planbureau voor de Leefomgeving. (2021). *Thuiswerken en de gevolgen voor wonen, werken en mobiliteit*. <https://www.trendsinautoleasing.nl/wp-content/uploads/pbl-2021-thuiswerken-en-de-gevolgen-voor-wonen-werken-en-mobiliteit.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Stedelijkheid (van een gebied)*. Centraal Bureau Voor de Statistiek.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/stedelijkheid--van-een-gebied-->
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 30 november). *Opleidingsniveau*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/48/hoge-tevredenheid-ondanks-lage-materiele-welvaart-in-caribisch-nederland/opleidingsniveau>
- Clark, W. A. V., & Withers, S. D. (1999). Changing Jobs and Changing Houses: Mobility Outcomes of Employment Transitions. *Journal Of Regional Science*, 39(4), 653–673. <https://doi.org/10.1111/0022-4146.00154>

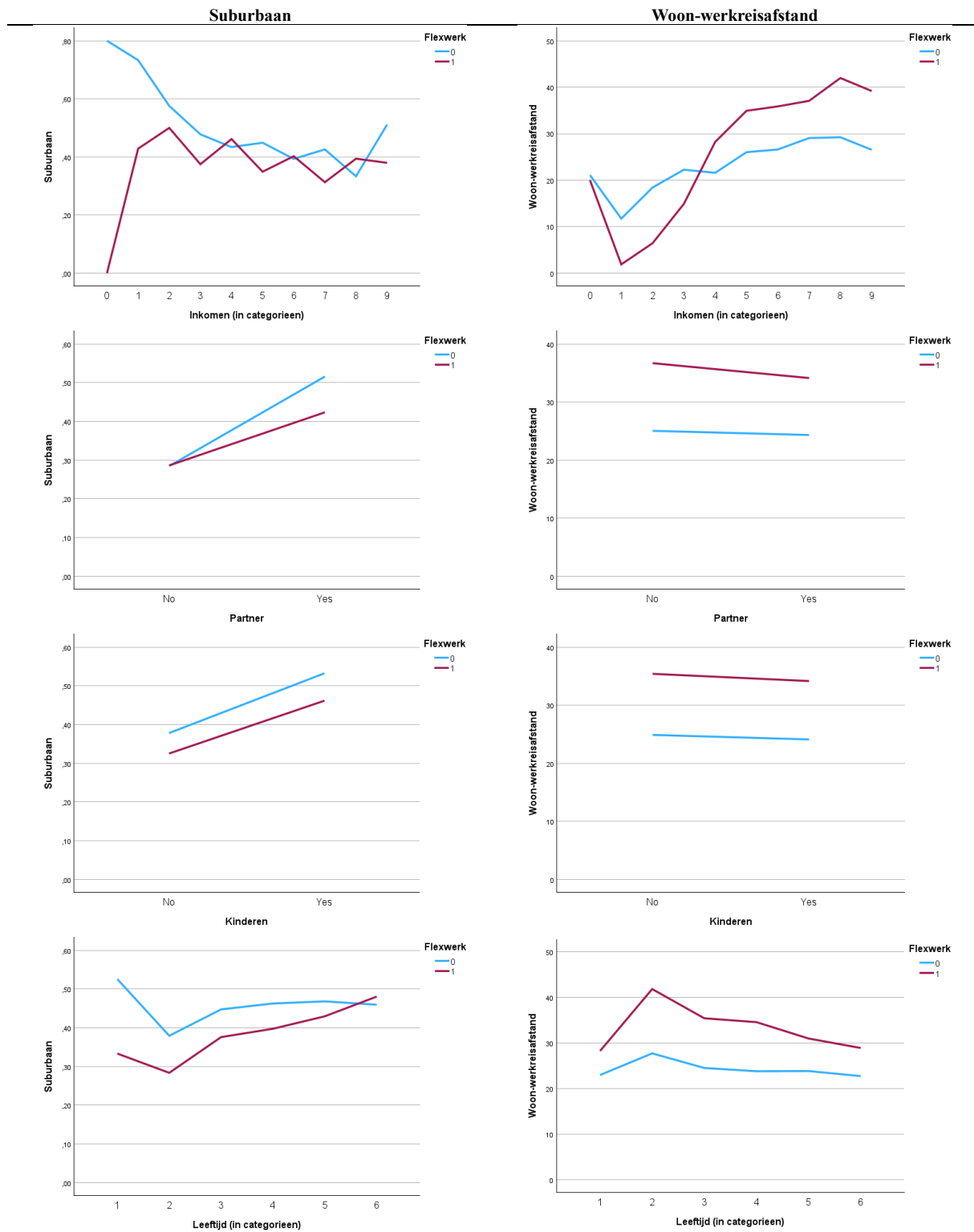
- Clark, W., & Onaka, J. L. (1983). Life Cycle and Housing Adjustment as Explanations of Residential Mobility. *Urban Studies*, 20(1), 47–57. <https://doi.org/10.1080/713703176>
- Coulter, R., & Thomas, M. (2019). Residential mobility. In *Elsevier eBooks* (pp. 443–449). <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-102295-5.10311-7>
- Cui, Y., Zhao, P., Li, L., Li, J., Gong, M., Deng, Y., Si, Z., Yan, S., & Dang, X. (2024). A new model for residential location choice using residential trajectory data. *Humanities And Social Sciences Communications*, 11(1). <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02678-2>
- Darouei, M., & Pluut, H. (2021). Work from home today for a better tomorrow! How working from home influences work-family conflict and employees' start of the next workday. *Stress And Health*, 37(5), 986–999. <https://doi.org/10.1002/smi.3053>
- De Jong, P. A. (2020). Later-Life Migration in The Netherlands: Propensity to Move and Residential Mobility. *Journal Of Aging And Environment*, 36(1), 16–39. <https://doi.org/10.1080/26892618.2020.1858384>
- Gajendran, R. S., & Harrison, D. A. (2007). The good, the bad, and the unknown about telecommuting: Meta-analysis of psychological mediators and individual consequences. *Journal Of Applied Psychology*, 92(6), 1524–1541. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.92.6.1524>
- Gratton, L. (2021, 1 mei). *How to Do Hybrid Right*. Harvard Business Review. <https://hbr.org/2021/05/how-to-do-hybrid-right>
- Hamersma, M., Krabbenborg, L., Faber, R., & Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid. (2021). Gaat het reizen voor werk en studie door COVID structureel veranderen? In *Kennisinstituut Voor Mobiliteitsbeleid*.
- Hidman, E. (2019). Attractiveness in Urban Design. In *Semantic Scholar* (Nr. 150162938).
- Ilham, M. A., Fonzone, A., Fountas, G., & Mora, L. (2024). To move or not to move: A review of residential relocation trends after COVID-19. *Cities*, 151, 105078. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105078>
- Jansen, S. J. (2020). Urban, suburban or rural? Understanding preferences for the residential environment. *Journal Of Urbanism International Research On Placemaking And Urban Sustainability*, 13(2), 213–235. <https://doi.org/10.1080/17549175.2020.1726797>
- Kanne, P., Marée, L., Driessen, M., & Koomen, M. (2021). Thuiswerken en minder reizen: een blijvende wens van werkend NL. In *I&O Research*. I&O Research. https://www.ioresearch.nl/wp-content/uploads/2021/10/anders-werken-na-corona_def.pdf

- Karsten, L. (2006). Housing as a Way of Life: Towards an Understanding of Middle-Class Families' Preference for an Urban Residential Location. *Housing Studies*, 22(1), 83–98.
<https://doi.org/10.1080/02673030601024630>
- Khattak, N. M. T. (2025). Development of a framework for measuring attractiveness of Cities and Urban Areas. *International Journal Of Science And Research Archive*, 15(1), 1357–1366.
<https://doi.org/10.30574/ijrsra.2025.15.1.1989>
- Kim, J. (2020). The Role of Flexibility at Work on Residential Location: From the Work-Life Balance Perspective. In *Applied demography series* (pp. 243–257). https://doi.org/10.1007/978-3-030-57069-9_12
- Kim, J. H., Pagliara, F., & Preston, J. (2005). The Intention to Move and Residential Location Choice Behaviour. *Urban Studies*, 42(9), 1621–1636. <https://doi.org/10.1080/00420980500185611>
- Kim, S., Mokhtarian, P. L., & Ahn, K. (2012). The Seoul of Alonso: New Perspectives on Telecommuting and Residential Location from South Korea. *Urban Geography*, 33(8), 1163–1191.
<https://doi.org/10.2747/0272-3638.33.8.1163>
- Luca, D., Özgüzel, C., & Wei, Z. (2024). The new geography of remote jobs in Europe. *Regional Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/00343404.2024.2352526>
- Macias, L. H., Ravalet, E., & Rérat, P. (2022). Potential rebound effects of teleworking on residential and daily mobility. *Geography Compass*, 16(9). <https://doi.org/10.1111/gec3.12657>
- McAuley, W. J., & Nutty, C. L. (1982). Residential Preferences and Moving Behavior: A Family Life-Cycle Analysis. *Journal Of Marriage And Family*, 44(2), 301. <https://doi.org/10.2307/351540>
- Muhammad, S., Ottens, H. F. L., Ettema, D., & De Jong, T. (2007). Telecommuting and residential locational preferences: a case study of the Netherlands. *Journal Of Housing And The Built Environment*, 22(4), 339–358. <https://doi.org/10.1007/s10901-007-9088-3>
- Nagayasu, J. (2020). Life Cycles and Gender in Residential Mobility Decisions. *The Journal Of Real Estate Finance And Economics*, 62(3), 370–401. <https://doi.org/10.1007/s11146-019-09743-7>
- Nowicki, S. (2020). Suburbs and Suburbanization. *Oxford: Oxford Bibliographies*.
<https://doi.org/10.1093/obo/9780190922467-0004>

- Orvin, M. M., Enam, A., & Fatmi, M. R. (2024). A joint model of residential mobility and location choice decisions. *International Journal Of Urban Sciences*, 1–23.
<https://doi.org/10.1080/12265934.2024.2358415>
- Phe, H. H., & Wakely, P. (2000). Status, Quality and the Other Trade-off: Towards a New Theory of Urban Residential Location. *Urban Studies*, 37(1), 7–35. <https://doi.org/10.1080/0042098002276>
- Rossi, P. H., & Shlay, A. B. (1982). Residential Mobility and Public Policy Issues: “Why Families Move” Revisited. *Journal Of Social Issues*, 38(3), 21–34. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1982.tb01768.x>
- Shen, Q. (2000). New Telecommunications and Residential Location Flexibility. *Environment And Planning A Economy And Space*, 32(8), 1445–1463. <https://doi.org/10.1068/a3292>
- Sociaal-Economische Raad. (2022). Hybride werken. In *SER*. <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2022/hybride-werken.pdf>
- van Dalen, H., & Henkens, K. (2025, 31 januari). *De opkomst van thuiswerken als privilege*. Opgehaald van Nidi: <https://nidi.nl/demos/de-opkomst-van-thuiswerken-als-privilege/> - Bing. (z.d.). Bing.
[https://www.bing.com/search?q=van+Dalen%2C+H.%2C+%26+Henkens%2C+K.+\(2025%2C+januari+31\).+De+opkomst+van+thuiswerken+als+privilege.+Opgehaald+van+Nidi%3A+https%3A%2F%2Fnidi.nl%2Fdemos%2Fde-opkomst-van-thuiswerken-als-privilege%2F&cvid=2af8ebd4f0cc45bc884aae90d7b0c768&gs_lcrp=EgRlZGdlKgYIABBFGBGsyBggAEEUYOzIICAQ6QcY_FXSAQc2NjdqMGo5qAIIsAIB&FORM=ANAB01&PC=U531](https://www.bing.com/search?q=van+Dalen%2C+H.%2C+%26+Henkens%2C+K.+(2025%2C+januari+31).+De+opkomst+van+thuiswerken+als+privilege.+Opgehaald+van+Nidi%3A+https%3A%2F%2Fnidi.nl%2Fdemos%2Fde-opkomst-van-thuiswerken-als-privilege%2F&cvid=2af8ebd4f0cc45bc884aae90d7b0c768&gs_lcrp=EgRlZGdlKgYIABBFGBGsyBggAEEUYOzIICAQ6QcY_FXSAQc2NjdqMGo5qAIIsAIB&FORM=ANAB01&PC=U531)
- Van Ham, M., & Hooimeijer, P. (2008). Regional Differences in Spatial Flexibility: Long Commutes and Job Related Migration Intentions in the Netherlands. *Applied Spatial Analysis And Policy*, 2(2), 129–146.
<https://doi.org/10.1007/s12061-008-9016-2>

Appendix

Tabel 5 Marginale interactie effecten in grafieken

Tabel 6 Regressieanalyse mate van stedelijkheid als robustness check

	(1) Mate van stedelijkheid	(2) Mate van stedelijkheid
Flexwerk	-.22*** (.06)	-.09 (.06)
Leeftijd	.01*** (.00)	.01*** (.00)
Vrouw	.09 (.06)	.02 (.06)
Opleidingsniveau		-.05 (.05)
Werksector		.02 (.02)
Inkomen		-.06** (.02)
Partnerschap		.45*** (.07)
Kinderen		.39*** (.06)
Constant	2.40*** (.12)	2.23*** (.21)
Observaties (Pseudo) R^2	2119 .013	2119 .076

Standard errors in parentheses. Bron: LISS panel wave 16

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Tabel 7 Regressieanalyse alternatieve codering van suburbaan als robustness check

	(1) Alt Suburbaan	(2) Alt Suburbaan
Flexwerk	-.31*** (.12)	-.17 (.14)
Leeftijd	.01** (.00)	.01 (.01)
Vrouw	.08 (.11)	.06 (.13)
Opleidingsniveau		-.17 (.11)
Werksector		-.04 (.04)
Inkomen		-.08** (.04)
Partnerschap		.55*** (.15)
Kinderen		.47*** (.13)
Constant	-1.69*** (.23)	-1.34*** (.43)
Observaties	2064	1808

Standard errors in parentheses. Bron: LISS panel wave 16

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Tabel 8 cross-lagged model voor suburbaan als robustness check

	Coefficient	Robust std. err.
Flexwerk 21		
Flexwerk 21	4.72***	(.24)
Suburban 21	-.29*	(.15)
Geslacht 21	-.42*	(.23)
Leeftijd 21	-.01	(.01)
cons	-1.18	(.62)
Suburban 22		
Suburban 21	9.59***	(.96)
Flexwerk 21	-.08	(.16)
Geslacht 21	.14	(.53)
Leeftijd 21	-.05**	(.03)
cons	-1.78*	(1.08)
Flexwerk 23		
Flexwerk 22	5.57***	(.29)
Suburban 22	-.29*	(.15)
Geslacht 21	.25	(.28)
Leeftijd 21	-.01	(.01)
cons	-2.93***	(.79)
Suburban 23		
Suburban 23	3.48***	(.23)
Flexwerk 22	-.08	(.16)
Geslacht 21	.11	(.17)
Leeftijd 21	.01	(.01)
cons	-3.51***	(.51)
Flexwerk 24		
Flexwerk 23	6.90***	(.37)
Suburban 23	-.29*	(.15)
Geslacht 21	-.66*	(.38)
Leeftijd 21	-.01	(.02)
cons	-2.01*	(.97)
Suburban 24		
Suburban 23	7.44***	(.44)
Flexwerk 23	-.08	(.16)
Geslacht 21	-.09	(.38)
Leeftijd 21	-.02	(.02)
cons	-2.39**	(1.13)

Standard errors in parentheses. Bron: LISS panel wave 14, 15, 16 & 17

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Tabel 9 cross-lagged model voor woon-werkreisafstand als robustness check

	Coefficient	Robust std. err.
Flexwerk 22		
Flexwerk 21	4.73***	(.22)
Afstand 21	.01***	(.00)
Geslacht 21	-.26	(.21)
Leeftijd 21	-.01	(.01)
cons	-1.93***	(.57)
Afstand 22		
Afstand 21	.90***	(.03)
Flexwerk 21	.89**	(.39)
Geslacht 21	-.00	(.53)
Leeftijd 21	.04	(.03)
cons	.79	(1.92)
Flexwerk 23		
Flexwerk 22	5.55***	(.25)
Afstand 22	.01***	(.00)
Geslacht 21	.26	(.26)
Leeftijd 21	-.01	(.01)
cons	-3.50***	(.73)
Afstand 23		
Afstand 22	.89***	(.05)
Flexwerk 22	.89**	(.39)
Geslacht 21	-.91	(.61)
Leeftijd 21	-.04	(.02)
cons	5.89**	(2.14)
Flexwerk 24		
Flexwerk 23	6.77***	(.34)
Afstand 23	.01***	(.00)
Geslacht 21	-.53	(.34)
Leeftijd 21	-.01	(.02)
cons	-2.58***	(.90)
Afstand 24		
Afstand 23	.94***	(.02)
Flexwerk 23	.89**	(.39)
Geslacht 21	-.17	(.58)
Leeftijd 21	-.04	(.03)
cons	4.19**	(1.82)

Standard errors in parentheses. Bron: LISS panel wave 14, 15, 16 & 17

* $p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$